

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "Облік і аудит"

Спеціальність: 071 "Облік і оподаткування"

Галузь знань: 07 "Управління та адміністрування"

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

«Доходи фізичних осіб, їх облік, контроль та оподаткування»

здобувача Дорошенка Віталія Олександровича

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бірюк Олена Григорівна.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., доцент Цятковська О.В.

Київ – 2024

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 110 сторінок, основний текст викладено на 90 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 68 найменувань, додатки.

“Доходи фізичних осіб, їх облік, контроль та оподаткування”

Об’єктом дослідження є система обліку та аналізу доходів фізичних осіб.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних питань обліку, контролю та оподаткування доходів фізичних осіб.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є системне дослідження, критична оцінка та розробка пропозицій щодо удосконалення теоретичних положень та діючої практики обліку, контролю та оподаткування доходів фізичних осіб.

Відповідно до поставленої мети визначено такі *завдання*:

- розкрити поняття, джерела та форми доходів фізичних осіб;
- визначити нормативно-правове регулювання обліку доходів фізичних осіб;
- провести аналіз документального оформлення та відображення в обліку доходів фізичних осіб;
- розкрити відображення доходів фізичних осіб у синтетичному та аналітичному обліку і податковій звітності;
- визначити мету, завдання та організаційні аспекти системи внутрішнього контролю доходів фізичних осіб;
- дослідити порядок та особливості оподаткування доходів фізичних осіб згідно з чинним законодавством України;
- запропонувати напрямки вдосконалення адміністрування податку на доходи фізичних осіб.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Під час дослідження систематизовано вітчизняні та міжнародні підходи щодо класифікації, порядку визнання та оцінки доходів фізичних осіб, їх обліку, контролю та оподаткування, визначено вплив макроекономічних факторів на формування доходів Державного бюджету України. Практичні результати полягають в розробці пропозицій щодо удосконалення організаційних аспектів обліку контролю та оподаткування доходів фізичних осіб, обґрунтовано доцільність їх практичного використання.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2023 – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: доходи фізичних осіб, облік, оподаткування, контроль, податковий облік, фінансова дисципліна, податкове законодавство.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	6
1.1. Поняття доходів фізичних осіб та їх класифікація.....	6
1.2. Джерела та форми доходів фізичних осіб	12
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку доходів фізичних осіб.....	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ (за матеріалами ПрАТ «БМУ №33»)	32
2.1. Документування та організація обліку доходів фізичних осіб	32
2.2. Синтетичний та аналітичний облік доходів фізичних осіб та його удосконалення	41
2.3. Розкриття інформації про доходи фізичних осіб у фінансовій звітності підприємства	46
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	53
3.1. Мета, завдання та організаційні аспекти системи внутрішнього контролю доходів фізичних осіб	53
3.2. Порядок та особливості оподаткування доходів фізичних осіб згідно чинного законодавства України.....	61
3.3. Проблемні аспекти та напрямки вдосконалення адміністрування податку на доходи фізичних осіб	65
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність теми. Світовий досвід розвинутих країн яскраво показує взаємозв'язок між ефективністю державної соціально-економічної політики та добробутом громадян. Країни, де влада зосереджується на кінцевих соціально-економічних результатах, зазвичай досягають вищих стандартів життя. В Україні, де рівень життя залишається порівняно низьким, адаптація податкової політики, особливо у сфері оподаткування доходів фізичних осіб, є критично важливою для підвищення платоспроможності населення та загальної стабільності економіки.

Надзвичайно важливим є належне правове регулювання податкових відносин. Незважаючи на те, що в Україні основну частку податкових надходжень складають платежі від юридичних осіб, питання оподаткування доходів фізичних осіб зачіпає кожного громадянина. Податок на доходи фізичних осіб відіграє ключову роль у системі національних податків. Правове регулювання цього податку було неодноразово модифіковано з метою його адаптації до змінюваних умов, але навіть після прийняття Податкового кодексу, норми, що регулюють цей податок, постійно оновлюються, зазвичай у частині, що стосується його об'єктів. Отже, проведення всебічного аналізу доходів фізичних осіб, їхнього обліку та оподаткування є нагальним і актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оподаткування доходів фізичних осіб, а також правове регулювання ключових елементів податкової системи привернули увагу багатьох вчених, серед яких О.О. Головашевич, Д.А. Кобильнік, О.М. Мінаєва, С.В. Пархоменко-Цироцяниця, О.В. Шульженко. Ці дослідники внесли важливий вклад у розробку теоретичних засад і практичних рекомендацій з оподаткування фізичних осіб.

Проте, попри значний обсяг наукових праць, приділено недостатньо уваги аспектам обліку і контролю за виконанням податкових зобов'язань фізичними особами. Це створює певні прогалини у практичному застосуванні податкового законодавства, що може призводити до втрати бюджетних надходжень та зниження ефективності податкової системи в цілому. Аналіз та удосконалення

цих процесів важливі для забезпечення правильного обчислення податкових платежів і зміцнення податкової дисципліни серед населення.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є системне дослідження, критична оцінка та розробка пропозицій щодо удосконалення теоретичних положень та діючої практики обліку, контролю та оподаткування доходів фізичних осіб.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

– розкрити поняття, джерела та форми і класифікацію доходів фізичних осіб;

– визначити нормативно-правове регулювання обліку доходів фізичних осіб;

– провести аналіз документального оформлення та відображення в обліку доходів фізичних осіб;

– розкрити відображення в синтетичному та аналітичному обліку і податковій звітності доходів фізичних осіб;

– розкрити мету, завдання та організаційні аспекти системи їх внутрішнього контролю доходів фізичних осіб;

– визначити порядок та особливості оподаткування доходів фізичних осіб згідно чинного законодавства України;

– виявити проблемні аспекти та запропонувати напрямки вдосконалення адміністрування податку на доходи фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є система обліку та аналізу доходів фізичних осіб.,

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних питань обліку, контролю та оподаткування доходів фізичних осіб..

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у даній роботі використано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: історико логічний, діалектичний, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення і порівняння, систематизації (при формуванні системи показників для цілей дослідження); графічний (при побудові схем, графіків, рисунків); спостереження, порівняння та аналогії (при дослідженні зарубіжного досвіду функціонування податку); комплексний (при розробці теоретико-методичних підходів до удосконалення ПДФО, рекомендацій в частині зміцнення фіскального

та посилення регулюючого ефектів податку); абстрактнологічний та теоретичного узагальнення (при формулюванні та обґрунтуванні висновків і рекомендацій за результатами дослідження).

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Під час дослідження систематизовано вітчизняні та міжнародні підходи щодо класифікації, порядку визнання та оцінки доходів фізичних осіб, їх обліку, контролю та оподаткування, визначено вплив макроекономічних факторів на формування доходів Державного бюджету України. Практичні результати полягають в розробці пропозицій щодо удосконалення організаційних аспектів обліку контролю та оподаткування доходів фізичних осіб, обґрунтовано доцільність їх практичного використання.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані в тезах на тему «Роль оподаткування доходів фізичних осіб у забезпеченні економічного розвитку та соціальної рівноваги» на Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів освіти «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки» (2 листопада 2024 року, м. Луцьк).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, Державного вебпорталу бюджету для громадян, Офіційного сайту Європейського союзу, міжнародних організацій, матеріали української та зарубіжної фахової літератури, монографічних досліджень та публікацій з питань фінансів і податків, науково-практичних конференцій із проблематики роботи тощо.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 110 сторінок, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 90 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 68 найменувань, додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Поняття доходів фізичних осіб та їх класифікація

Категорія "дохід" виступає як комплексне економічне поняття, що має свою особливу специфіку відповідно до його широкого вжитку. Наразі не існує іншого економічного терміна, який би використовувався з такою великою кількістю значень, як "дохід". Розмаїтість термінів, що використовуються для його опису, підкреслює складність цього поняття з точки зору економічної теорії [48, с. 94]. Часто трапляється, що "дохід" ставиться на рівень з "прибутком", і навпаки. Незважаючи на численні альтернативні визначення, запропоновані вченими (табл. 1.1), жодне з них не здобуло загального визнання і не стало універсально прийнятним для всіх застосувань.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «дохід»

Автор, джерело	Визначення
В.Т. Бусел та ін	дохід являє собою гроші або матеріальні цінності, що одержуються державою, юридичною або фізичною особою внаслідок будь-якої діяльності (комерційної, виробничої, посередницької тощо)
Донец Т. А.	приріст грошових коштів або одержання матеріальних цінностей, які мають грошову вартість
Завадський Й.С., Осоковська Т.В., Юшкевич О.О.	кошти в грошовій або натуральній формі, одержані внаслідок підприємницької чи будь якої іншої діяльності
Єщенко П. С., Палкін Ю. І	кошти в грошовій або натуральній формі, які отримуються особою в результаті господарської та фінансової діяльності
В.М. Опарін	надходження, отримані від виробничої діяльності, від продажу майна, майнових прав, прав інтелектуальної власності тощо, чи у процесі перерозподілу вартості створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту
Р. Кемпбел, С. Макконел та Л. Брю Стенлі	у широкому значенні дохід являє собою грошові та натуральні надходження будь-яким суб'єктам, а у вузькому – грошові надходження до конкретної особи (або групи осіб) за часову одиницю (годину, тиждень, місяць, рік) які, на відміну від багатства (що складається з матеріальних об'єктів – нерухомості, землі, автомобіля, облігацій, акцій тощо), передбачає надходження грошей тощо.

Джерело: згруповано за інформацією [6, 17, 20, 21, 23, 37]

Отже, узагальнено, за матеріально-речовою формою науковці виділяють дві контрарні групи надходжень - надходження в грошовій формі і надходження в натуральній або матеріальній формах.

Грошові надходження в матеріальній формі представлені банкнотами і монетами, а в нематеріальній формі – електронними грошима. Негрошові надходження в матеріальній формі представлені натуральними товарами і послугами, а в нематеріальній формі – віртуальними надходженнями від цифрових активів, тобто надходженнями, які не мають фізичної форми, а представлені в електронному вигляді на рахунку власника цифрових активів. Яскравим прикладом сучасних цифрових активів виступає криптовалюта [48, с. 96].

У економічній системі категорія "дохід" є ключовою і відображає рівень соціально-економічного розвитку суспільства. З наростанням ринкових відносин зростає і значення доходу, адже посилюються можливості та джерела його заробітку, при цьому дохід стає істотним елементом у системі оподаткування. Варто відмітити, що досі не існує універсального визначення цього поняття, яке було б узгодженим усіма.

Економічна теорія аналізує дохід у широких та вузьких рамках. Зокрема, у роботі Макконнелла К.Р. та Брю С.Л. "Економікс" [63] дохід у широкому сенсі описується як всі грошові та натуральні надходження до суб'єктів економічної діяльності, тоді як у вузькому сенсі дохід розуміється як потік грошових коштів за певний період часу.

Принагідно, в аспекті дослідження сутності доходу, зацентувати увагу на тісному взаємозв'язку двох економічних понять «потік» і «запас», відповідно до змісту зазначеної праці. Дохід представляє собою фінансовий потік факторних елементів у вигляді заробітної плати, прибутку, відсотку та ренти. Запас відображає накопичені фінансові та реальні активи у конкретний момент часу. Тобто потік виступає потенційним джерелом формування запасу, а запас, в свою чергу, за певних умов може трансформуватися в інструмент отримання доходу.

Компліментарним виступає підхід до визначення доходу Дж. Хікса у праці «Вартість та капітал» [66], в якому автор зазначає, що не всі поточні надходження

виступають доходом, а деяка частина таких надходжень відноситься на рахунок капіталу. Вдалою є екзегеза даного підходу Т. О. Кізими, в рамках якої сутність доходу визначається тією частиною грошових надходжень, яка приводить до збільшення розміру активів без зміни їх форми [26, с. 94].

Таким чином, наприклад, грошові надходження, отриманні від продажу майна, не є доходом, а виступають фінансовими активами, які змінили свою форму на грошову.

Професор К.І. Швабій у своїй монографії "Оподаткування доходів населення: проблеми науки і практики" пропонує бінарне розуміння доходу, виділяючи його як "потік" та "запас". Він визначає "потік" як набір корисностей, що генеруються або використовуються протягом певного часу, а "запас" як наявність певної кількості товарів, послуг, праці чи грошей на даний момент [58, с. 20].

Проте, виходячи з основної сутності доходу, такий підхід можна вважати предметом дискусій. Пропонується розділити поняття "дохід", яке означає приплив фінансових активів без зміни їх форми, та "багатство або заощадження", що представляє собою накопичення фінансових активів з можливістю їхньої трансформації. У контексті оподаткування, "потік" може бути об'єктом прибуткового оподаткування, тоді як "запас" — об'єктом майнового оподаткування.

В Україні податкове законодавство визначає платників податку на доходи фізичних осіб, базуючись на принципі їх класифікації як податкових резидентів чи нерезидентів. Від цього класифікування залежить, які саме доходи (і з яких джерел) будуть об'єктом оподаткування.

На відміну від України, у Польщі існує інститут так званого "спільного податку", де подружжя або одинокі батьки, які виховують дітей, можуть скористатися пільговим податковим режимом за певних умов. Згідно з цим режимом, оподатковувана база визначається як половина сумарного доходу обох подружжів, або повний дохід одного з подружжів, якщо другий не мав доходів протягом року [48, с. 96].

У Німеччині застосовується принцип світового доходу при оподаткуванні фізичних осіб, де будь-який дохід (наприклад, відсотки, отримані з-за кордону) особи, що має місце проживання або звичайне місце проживання в Німеччині, оподатковується податком на доходи в Німеччині. Відповідно до § 1 (1) 1 EStG, такі особи підлягають необмеженій податковій відповідальності на всі світові доходи [3, с. 77].

В системах оподаткування Сполучених Штатів та Канади процес визначення чистого доходу фізичних осіб включає детальний розрахунок, який базується на відніманні витрат, безпосередньо пов'язаних із заробітною діяльністю, від загального валового доходу. У Сполучених Штатах чистий дохід для цілей оподаткування обчислюється шляхом вирахування з валового доходу так званих "ділових витрат". Ці витрати можуть включати широкий спектр витрат, таких як витрати на професійне навчання та розвиток, оренду офісних приміщень, придбання необхідного обладнання та інші витрати, які необхідні для отримання доходу. Такий підхід дозволяє точніше відображати реальну здатність платника податків до сплати податків, виходячи із чистих доходів, які він реально може використовувати для особистих потреб або інвестицій [10, с. 115].

Наукові дослідження та література з економіки пропонують різні підходи до класифікації доходів фізичних осіб, виходячи з джерела та характеру цих доходів. На рисунку 1.1 представлено один із таких підходів, згідно з яким доходи можуть бути поділені на кілька основних категорій: сукупний чистий дохід, валовий дохід та інвестиційний прибуток.

Сукупний чистий дохід охоплює всі кошти, які підприємець отримує від своєї діяльності після врахування всіх витрат та податкових платежів, що дозволяє оцінити реальний прибуток, який може бути використаний для подальшого розвитку бізнесу або особистого споживання. Валовий дохід включає в себе всі кошти, отримані до моменту сплати податків та інших зобов'язань, відображаючи загальну суму доходів, які підприємець має на розпорядження перед виконанням податкових обов'язків. Інвестиційний прибуток визначається як зростання вартості інвестицій, яке може бути реалізовано, надаючи фізичній особі можливість збільшення своїх активів за рахунок інвестиційних доходів [21].

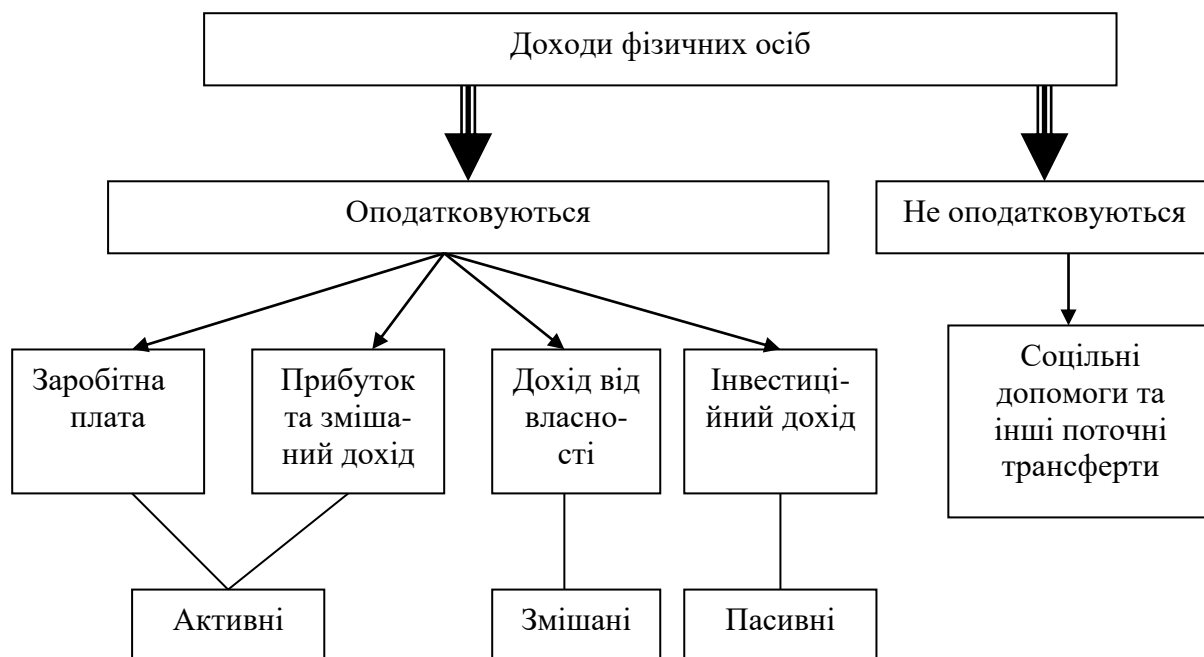

Рисунок 1.1 – Класифікація доходів фізичних осіб
 Джерело: побудовано автором на основі [44]

Щодо доходів фізичних осіб, які не займаються підприємницькою діяльністю, включаючи професіонали, що ведуть незалежну діяльність, такі доходи формують їхній загальний оподатковуваний дохід. Ці доходи поділяються на два основних типи: загальний місячний дохід і загальний річний дохід. Такий поділ дозволяє здійснити більш детальний аналіз доходів, відображаючи професійне і підприємницьке спрямування осіб, які їх отримують, забезпечуючи краще розуміння різних аспектів фінансового стану фізичних осіб [35, с. 360].

Доходи фізичних осіб можна також класифікувати за формою їх надходження на дві категорії: доходи в грошовій формі та доходи в негрошовій формі. Негрошові доходи включають такі форми як товарно-матеріальні надходження (наприклад, подарунки чи успадковане майно), доходи у формі додаткових благ або немайнових активів, а також пасивні доходи. Важливим є те, що податкова система зазвичай оперує грошовою формою податків, тому законодавство передбачає спеціальні процедури для перетворення доходів з негрошової форми в грошову, щоб визначити відповідну базу для оподаткування. При цьому використовуються різні методики та принципи оцінки вартості таких доходів для їх належного врахування в податкових деклараціях.

У механізмі обчислення звичайної ціни товарів, послуг або робіт, який використовується в Україні, важливу роль відіграють положення Податкового кодексу. Згідно з пунктом 14.1.71 статті 14 Податкового кодексу України, звичайною ціною вважається та, що визначена сторонами в межах укладеного договору, за умови, що інше не передбачено нормами вказаного законодавчого акту [1]. Якщо спеціальні визначення відсутні, то звичайна ціна прирівнюється до ринкових цін, що є показником загальноприйнятих умов операцій на відповідному ринку.

Для детальнішого обчислення звичайної ціни слід звернутися до правил, які викладені у статті 39 Податкового кодексу України. Ці правила включають методики оцінки, що дозволяють коректно визначити ціну товарів або послуг відповідно до звичайних умов торгівлі.

Зазначимо, що вищезгадана норма, що регулює порядок встановлення звичайної ціни, набула чинності 1 січня 2013 року, як це вказано у пункті 1 Розділу XIX «Прикінцеві положення» Податкового кодексу України. Це означає, що з цієї дати зазначені положення є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами господарювання, які здійснюють операції з товари, послуги або роботи на території України.

Визначення грошового еквіваленту не грошових форм доходів провадиться за допомогою спеціальної формули та врахування визначеного коефіцієнта:

$$K = 100 : (100 - Sp),$$

де K - коефіцієнт, а Sp - ставка податку.

Цей підхід визначення звичайної ціни товарів та послуг дає можливість точно визначати грошову еквівалентність доходів, що є необхідним для правильного врахування їх у податковому обліку. Особливо це стає актуальним у контексті специфіки форми доходів, які можуть бути як у грошовій, так і в негрошовій формі. Визначення податкової бази в таких умовах вимагає застосування комплексного підходу і розуміння взаємозв'язків між різними податковими категоріями.

1.2. Джерела та форми доходів фізичних осіб

Доходи, отримані фізичними та юридичними особами, включають як грошові так і негрошові надходження у матеріальній або нематеріальній формі. Ці доходи можуть бути одержані з різних джерел, як в межах України, так і за її межами, що відображено у джерелі [7, с. 21].

В академічних джерелах існує велика різноманітність класифікацій доходів, часто вони виявляються розрізненими та неструктурованими, з прикладами таких підходів, представлених у додатку А. Класичний підхід до класифікації доходів полягає у відділенні факторних доходів від нефакторних. І.О. Лютий [33], виходячи з факторів виробництва, розділяє доходи на факторні — отримані в результаті використання праці, власності, капіталу чи самозайнятості, і нефакторні — всі інші. Таке розділення дозволяє краще розуміти, як доходи впливають на економічну поведінку осіб і як вони повинні бути оподатковані. Подібний підхід до класифікації доходів використовують також М.І. Пітюлич, Ю.Б. Кушнір [43, с. 7] та Г.М. Юрчик [62, с. 236], які також виокремлюють факторні доходи і трансфертні платежі в контексті їх участі в суспільному виробництві.

Класифікація доходів за К.В. Кощенком базується на відділенні доходів залежно від джерел їх формування на внутрішні та зовнішні. Внутрішні джерела доходів охоплюють ті, що генеруються безпосередньо діяльністю особи або її активами. До цієї категорії відносяться доходи, отримані від трудової або підприємницької діяльності, доходи від особистого підсобного господарства, власні заощадження, інвестиційні доходи, а також соціальні виплати такі як пенсії та стипендії. Це демонструє, що індивідуальні зусилля та інвестиції є основними двигунами цих видів доходів [32, с. 81].

Зовнішні джерела доходів включають ті, які залежать від зовнішніх втручань чи умов. Сюди належать доходи, які особа отримує у формі допомоги або підтримки з боку держави чи місцевої влади, кошти, отримані в результаті

спадщини, позик, а також компенсації, що нараховуються внаслідок страхових подій, пільг, субсидій. Ці доходи підкреслюють важливість соціальної підтримки та взаємодопомоги у фінансовій стабільності осіб [32, с. 81].

Таке розділення важливе для аналізу економічної поведінки і для формування податкової політики, адже дозволяє точніше визначати потреби в регулюванні та підтримці різних груп населення.

О.Ю. Сидорович [51] за економічним надходженням виділяє доходи від виробничої діяльності, від власності, поточні трансферти. Слід відзначити специфічність формулювання сегменту виробничої діяльності у даному контексті.

В.В. Чернега [61, с. 248] за критерієм економічного надходження у складі доходів виділяє оплату праці членів сім'ї; доходи від підприємницької діяльності; державні пенсії, допомогу, стипендії і інші соціальні трансферти, а також доходи від операцій з особистим майном і грошові накопичення у фінансово-кредитній сфері. Слід зазначити, що автор виділяє оплату праці членів сім'ї як класифікаційну складову з огляду на фокус власного дослідження фінансів домогосподарств. Здобутком автора в рамках цього підходу є виокремлення складової «грошові накопичення у фінансово-кредитній сфері».

Відповідно до методології Державної Служби Статистики України, доходи населення обраховуються включно з нарахованими у грошовій та натуральній формі: заробітною платою, прибутком, змішаним доходом, доходами від власності, соціальними допомогами та іншими поточними трансфертами. Ця система класифікації, на відміну від міжнародних стандартів, не виділяє інвестиційні доходи як окрему групу, а узагальнює їх під категорією доходів від власності, що включає доходи від фінансових та нефінансових активів [40].

Таке узагальнення може бути зумовлене практичними аспектами обробки статистичної інформації, особливо враховуючи, що на цю категорію приходиться лише невелика частина загальних доходів. Однак, з погляду оподаткування, було б корисним виділити інвестиційні доходи як окрему класифікаційну групу. Це дозволило б забезпечити більш точне цільове оподаткування таких доходів, зокрема у відповідності з положеннями Податкового кодексу України (ПКУ), де

специфічно визначені пасивні доходи, включаючи відсотки, дивіденди та роялті, потребують особливого підходу до оподаткування.

Врахування таких особливостей у національній статистиці та податковій системі могло б значно покращити точність фінансових звітів та ефективність фіскальної політики, спрямованої на стимулювання інвестиційної активності та збільшення прозорості фінансових потоків.

З огляду на підвищення релевантності цифрової економіки, як невід'ємної частини сучасної мейнстрімної економіки, пропонуємо розглядати критерій монетарності як основоположний. За критерієм монетарності доцільно виокремити грошові і негрошові доходи. Грошові доходи представляють собою реальні та електронні гроші, а негрошові – натуральні товари і послуги, а також віртуальні надходжень від цифрових активів [56, с. 168].

За способом формування доходи поділяються на первинні та вторинні. При розгляді доходів фізичних осіб, до первинних слід віднести доходи у вигляді заробітної плати, а також доходи отримані від здійснення підприємницької діяльності (прибуток і змішаний дохід) та доходи від власності. Тобто доходи матеріальної сфери, сформовані в процесі створення і первинного розподілу новоствореної вартості, саме вони виступатимуть основою формування вторинних доходів. Вторинні доходи, в свою чергу, представлені доходами нематеріальної сфери, а також доходами непрацездатної частини населення у процесі перерозподілу первинних доходів.

Система оподаткування доходів фізичних осіб утворює взаємопов'язану мережу дій та методів, спрямованих на оподаткування доходів резидентів та нерезидентів. Ця система включає безпосередню участь податкових агентів і залежить від застосування різноманітних податкових фіскальних інструментів під впливом зовнішніх чинників (рис. 1.2). Важливим елементом системи є суб'єкти оподаткування, які охоплюють платників податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), податкових агентів та Податкову інспекцію Державної податкової служби.

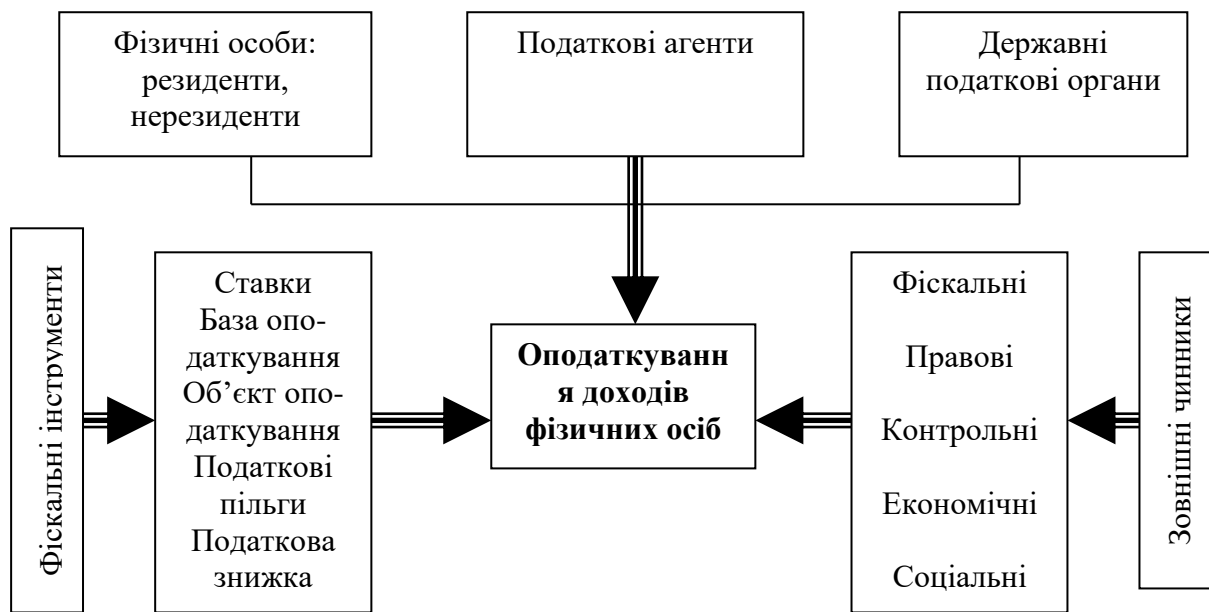

Рисунок 1.2 – Система оподаткування доходів фізичних осіб [61]

Джерело: побудовано автором на основі [61]

Суб'єкти оподаткування грають ключову роль у формуванні дохідної частини бюджету об'єднаних територіальних громад і виконанні податкових зобов'язань, покладених на фізичних осіб за Податковим кодексом України [61, с. 244]. В цьому контексті, податкові агенти виступають як посередники, які забезпечують взаємодію між платниками податків і податковими органами, а також здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства.

Забезпечення ефективної взаємодії між цими суб'єктами дозволяє оптимізувати процеси збору податків і зміцнювати фінансову стабільність на рівні місцевих громад та держави в цілому. Використання сучасних фіскальних інструментів і технологій допомагає підвищити прозорість і ефективність податкової системи, а також сприяє зменшенню податкових порушень та оптимізації податкових надходжень.

Згідно зі статтею 164 Податкового кодексу України, формування загального оподаткованого доходу передбачає включення будь-якого доходу, що нарахований, виплачений або наданий платнику податку протягом звітного податкового періоду і підлягає оподаткуванню. Такий підхід забезпечує

уніфіковане врахування всіх можливих джерел доходів для точного обчислення податкових зобов'язань.

Чистий річний оподатковуваний дохід визначається виходячи з різниці між загальним оподатковуваним доходом та податковою знижкою. Податкова знижка — це сума, яку платник податку може відняти зі свого загального доходу на підставі певних витрат або інвестицій, які законодавством дозволено використовувати для зменшення податкового навантаження. Правила розрахунку цієї знижки детально викладені у статті 166 Податкового кодексу України.

Важливим аспектом цієї системи є те, що вона дозволяє платникам податків використовувати законні механізми для зменшення податкового тягаря через відрахування визначених законом витрат, таких як освітні витрати, витрати на лікування, інвестиції в пенсійні фонди тощо. Такий підхід не тільки сприяє фінансовій відповідальності і плануванню, але й підтримує соціально важливі ініціативи через податкові стимули [20].

Дослідження О. В. Шульженко вносить важливий вклад у розуміння структури податкової бази по податку на доходи фізичних осіб в Україні. Зазначаючи логічні недоліки в тексті статті 165 Податкового кодексу України, вона пропонує систематизований підхід до класифікації податкової бази, що дозволяє чіткіше розуміти і правильно застосовувати положення закону. [1]

Згідно з пропозицією Шульженко [60, с. 117], податкову базу можна розподілити на вісім груп, кожна з яких має свої критерії, що сприяє більшій прозорості і зрозумілості в оподаткуванні доходів фізичних осіб:

1. Виплати, пов'язані з операціями з цінними паперами та похідними операціями — це включає доходи від продажу, обміну чи іншого відчуження цінних паперів.

2. Виплати за результатами виконання різноманітних цивільно-правових договорів — доходи від надання послуг, виконання робіт, оренди та інші аналогічні операції.

3. Виплати податковими агентами у грошовій формі, які мають характер заробітної плати та виплачуються регулярно — це стандартні заробітні плати, премії, винагороди тощо.

4. Виплати, отримані як додаткове благо — такі як корпоративні подарунки, винагороди за лояльність, і інші не грошові переваги.

5. Виплати, пов'язані з користуванням майном, належним платникові — доходи від здачі в оренду нерухомості, транспортних засобів, іншого особистого чи рухомого майна.

6. Виплати, отримані платником в результаті відчуження майна та майнових прав, а також обумовлені фактом отримання майна — включають доходи від продажу майна, отримання майна як дарунок чи в спадщину.

7. Різноманітні відшкодування, штрафи, страхові виплати — суми, отримані як компенсація за збитки, страхові виплати, пені та штрафи.

Інші різновиди податкової бази — можуть включати різноманітні доходи, які не підпадають під вищезазначені категорії.

Ця класифікація надає більш чітку основу для оподаткування, дозволяючи платникам податків та податковим агентам ефективніше визначати свої податкові зобов'язання та уникати юридичних непорозумінь при декларуванні доходів.

Податкове законодавство України регламентує підходи до визначення податкової бази для фізичних осіб, розділяючи потенційні джерела доходу на три основні категорії, кожна з яких має свої специфікації та визначення, які важливі для коректного обчислення податкових зобов'язань.

Перша категорія доходів охоплює всі види заробітної плати та інші суми, які виплачуються особам згідно з умовами трудових або цивільно-правових договорів. Це включає основну зарплату, різноманітні премії, винагороди за виконання певних завдань чи проектів, а також виплати, пов'язані з відрядженнями або іншими тимчасовими робочими обов'язками, кошти за які не були повернуті в установлені терміни. Також до цієї групи належать виплати, здійснені за цивільно-правовими угодами, які можуть включати різні консультативні або фрілансові послуги, надані платником податку.

Друга група визначається доходами від майнових відносин, зокрема доходами, отриманими від надання майна в лізинг, оренду або суборенду. Тут доход виникає, коли платник податку тимчасово передає права володіння чи користування своїм майном, яке може включати нерухомість, транспортні засоби, обладнання чи інші активи. Це також охоплює доходи від передачі прав на користування інтелектуальною власністю, такою як авторські права, патенти, торгові марки та інші.

Третя група доходів включає різноманітні додаткові джерела, такі як доходи від успадкування майна або отримання його у дарунок. Ця категорія також включає доходи від продажу брухту чорних та дорогоцінних металів (за винятком операцій із Національним банком України), а також доходи від реалізації об'єктів майнових і немайнових прав, включаючи інтелектуальну власність та роялті. В цьому контексті, платник податків діє як податковий агент, що зобов'язаний утримати і перерахувати відповідний податок при здійсненні виплат за такі операції [56, с. 166].

Розуміння цих трьох основних груп дозволяє платникам податків і податковим радникам більш ефективно планувати та звітувати про свої податкові зобов'язання, а також правильно класифікувати різноманітні доходи для оподаткування, забезпечуючи точність і законність податкових розрахунків.

Четверта група компонентів об'єкта оподаткування доходів фізичних осіб охоплює специфічні види доходів, які поділяються на три підгрупи. Перша підгрупа включає різноманітні виплати, які визначаються як неустойка, штрафи, пені, та компенсації за матеріальний або немайновий збиток. Важливо зауважити, що суми, які суд направляє на відшкодування збитків, завданих платникові податку через матеріальний збиток або шкоду життю та здоров'ю, виключаються з оподаткування. Також залишаються поза межами оподаткування суми втрат, які виникли в результаті дій чи бездіяльності, визнаних неконституційними, або незаконних рішень дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду, якщо ці суми відшкодовуються державою згідно із законом.

Друга підгрупа включає виплати відсотків, які отримані від боржника за прострочення виконання договірних зобов'язань. Ці відсотки також не вважаються оподатковуваним доходом, оскільки вони спрямовані на компенсацію втрати платника податку через невиконання договірних умов у встановлений термін.

Третя підгрупа містить пені, яка сплачується на користь платника податку з бюджету, що також не підлягає оподаткуванню, бо її виплата здійснюється як компенсація за невиконання зобов'язань державними або муніципальними структурами.

Ці специфікації важливі для забезпечення справедливого та точного обчислення податкових зобов'язань, з урахуванням реальних збитків або надмірних витрат, які понесли фізичні особи в результаті несумлінної поведінки контрагентів або державних органів. Такий підхід допомагає уникнути подвійного оподаткування доходів, які в реальності є компенсаційними виплатами.

Друга підгрупа компонентів четвертої групи доходів фізичних осіб за Податковим кодексом України охоплює доходи, які походять зі страхових виплат, викупних сум та пенсійних виплат, що здійснюються за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення [42, с. 103]. Згідно з законодавством, при розрахунку оподатковуваних доходів, лише 60% одноразової страхової виплати з договору довгострокового страхування життя, виплаченої при досягненні застрахованою особою визначеного віку, підлягає оподаткуванню [56].

Третя складова цієї підгрупи стосується доходів, які не включаються до загального оподаткованого доходу платника податків за попередні податкові періоди. Ці доходи можуть бути самостійно виявлені платником податку або нараховані податковим органом в результаті узгодження податкових зобов'язань. Вони стосуються ситуацій, коли платник податків демонструє законслухняну поведінку, або коли використовується особливий порядок врегулювання податкових питань, який передбачений чинним законодавством [27, с. 330].

Ці складові демонструють гнучкість та специфіку українського податкового законодавства стосовно оподаткування доходів фізичних осіб, дозволяючи адаптувати податкову базу до реальних обставин та законних фінансових операцій платників податків.

Шоста група доходів, які враховуються при розрахунку податкової бази для оподаткування фізичних осіб в Україні, є досить різноманітною та охоплює кілька ключових компонентів. Основною частиною цієї групи є доходи, пов'язані з фінансуванням будівництва та інвестиціями у цінні папери.

Перш за все, до цієї категорії належить позитивна різниця між сумою коштів, які платник податку отримав внаслідок виходу з фонду фінансування будівництва, і сумою коштів, які він спочатку вніс. Важливим винятком є ситуації, коли кошти, отримані з фонду, перераховуються управителю того ж чи іншого фонду для подальшого фінансування будівництва. Також до цієї групи входить позитивна різниця з договорів, за якими права вимоги передаються іншим особам.

Другий ключовий компонент шостої групи доходів включає інвестиційні прибутки, отримані від операцій з цінними паперами, деривативами, корпоративними правами, які мають чітко визначені законодавчі рамки для оподаткування. Ці доходи можуть включати зарібок від акцій, облігацій, інших фінансових інструментів, що вимагають від платників податків детального документування та відповідності фіскальним правилам.

Окрім того, в шосту групу включаються доходи від дивідендів, виграшів, призів та процентів, що також підлягають оподаткуванню. Згідно з розділом XIX «Прикінцеві положення» Податкового кодексу України, регулювання, яке стосується залучення цих доходів до загального місячного чи річного оподаткованого доходу, стало чинним з 1 січня 2015 року [1].

Сьома група компонентів податкової бази для оподаткування доходів фізичних осіб в Україні включає кілька ключових елементів, кожен з яких має важливе значення для розуміння та правильного застосування податкового законодавства.

Перший аспект цієї групи стосується сум заборгованості за цивільно-правовими договорами, термін позовної давності по яких минув. Згідно з Податковим кодексом України, такі суми включаються до податкової бази лише в разі, коли вони перевищують 50% місячного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на початок податкового року. Це допомагає уникнути оподаткування незначних сум заборгованості, що виникає через формальні помилки або непорозуміння.

Другий важливий аспект охоплює доходи, отримані від фінансових установ через реалізацію заставленого майна у випадку невиконання зобов'язань за кредитним договором. Такий дохід розраховується як різниця між сумою, отриманою від продажу майна, і сумою, яку платник податку реально сплатив по кредиту. Це важливо для визначення чистого фінансового результату після закінчення кредитних взаємовідносин.

Також до цієї групи входять пенсійні внески та страхові платежі, які сплачуються у рамках недержавного пенсійного забезпечення. Ці виплати зазвичай оподатковуються відповідно до встановлених законодавством норм і мають важливе значення для забезпечення довгострокової фінансової стабільності платників податків.

Останній компонент включає доходи, отримані від незаконних дій, таких як хабарі, викрадення, а також знахідки, які юридично визначаються як скарби і не були здані державі. Ці доходи включаються до податкової бази, відповідно до рішення суду, і їх оподаткування має особливий порядок, регульований нормативними актами, що забезпечує необхідний рівень уваги до правопорушень і фінансових зловживань [10, с. 116].

Аналіз об'єкта оподаткування доходів фізичних осіб у податковому законодавстві України вимагає уваги не тільки до статті 164 Податкового кодексу, але й до статті 165. Ці дві статті взаємодіють, визначаючи як доходи, що включаються до оподаткованої бази, так і ті, що з неї виключаються. Зокрема, пункт 164.2 статті 164 вказує на доходи, які враховуються при обчисленні загального місячного або річного оподаткованого доходу, тоді як стаття 165

наводить перелік доходів, які виключаються з оподаткування. Цікаво, що підпункт 164.2.18 статті 164 вказує на інші доходи, не зазначені в статті 165, які також підлягають оподаткуванню, підкреслюючи принцип загальності оподаткування [1].

Перша група доходів, що формує податкову базу, включає заробітну плату, нараховану відповідно до трудового договору. Цей дохід є основним для більшості платників податків і включається як до загального місячного, так і річного оподаткованого доходу. Згідно з пп. 14.1.48 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу, "заробітна плата" охоплює основну і додаткову зарплату, а також заохочувальні та компенсаційні виплати, пов'язані з трудовими відносинами [8, с. 88]. Важливо відмітити, що не всі нарахування є оподатковуваними: заробітна плата для цілей оподаткування визначається як різниця між сумою нарахованої зарплати та вирахуваннями на соціальне страхування, внесками до недержавного пенсійного фонду, а також застосуванням податкової соціальної пільги, яка може зменшити податкове навантаження.

Такий підхід у податковому законодавстві враховує різні аспекти доходів та їхнє джерело, забезпечуючи комплексний підхід до обчислення податків, що дозволяє платникам податків коректно планувати свої фінанси та виконувати податкові зобов'язання відповідно до чинного законодавства.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку доходів фізичних осіб

Податковий облік відіграє ключову роль у системі податкового права, регулюючи діяльність суб'єктів, задіяних у податкових правовідносинах, таких як платники податків, податкові агенти та контролюючі органи. Основна мета податкового обліку полягає у забезпеченні належного виконання обов'язків щодо сплати податків і зборів, а також у підготовці відповідної податкової звітності. Важливим аспектом є не лише правильне нарахування податків, але й своєчасність та повнота їх сплати [22].

В рамках податкового обліку здійснюються різноманітні контрольні заходи, що дозволяють перевіряти дотримання платниками податків встановлених законодавством норм. Цей контроль має як фінансовий, так і юридичний аспекти, включаючи визначення податкових зобов'язань. Окрім того, податковий облік охоплює перевірку дотримання інших важливих нормативних актів, що регулюють податкові відносини.

Система податкового обліку також передбачає можливість застосування фінансових санкцій у випадку порушень податкового законодавства. Це важливо для підтримки дисципліни серед платників податків і забезпечення справедливості у системі оподаткування.

Загалом, податковий облік є необхідним інструментом для ефективного функціонування податкової системи, забезпечуючи не тільки збір податків, але й виконання регуляторних функцій, що сприяє загальному економічному порядку та стабільності.

Податкова звітність виступає важливою ланкою в системі податкового адміністрування, оскільки забезпечує точне і повне відображення фінансових операцій суб'єктів оподаткування. Цей процес характеризується подвійною роллю, яка визначається двома ключовими аспектами.

Перший аспект полягає в тому, що податкова звітність є однією з трьох основних складових податкового обов'язку, поряд з податковим обліком і сплатою податків [13, с. 620]. Це зобов'язання передбачає не лише визначення податкових зобов'язань, але й обов'язок забезпечення контролюючим органам доказів та документів, які підтверджують точність податкових розрахунків. Звітність допомагає податковим органам оцінювати дотримання податкового законодавства і слугує основою для подальших перевірок або аудитів.

Другий аспект підкреслює роль податкової звітності як додаткового елемента правового механізму регулювання податків. Інколи законодавство може спеціально вимагати подання окремих видів звітності для конкретних видів податків чи зборів. Така звітність стає інструментом державного контролю за дотриманням податкових норм та виявленням помилок чи ухилень у сплаті

податків [54, с. 154]. Звітність є невід'ємною частиною системи оподаткування, що забезпечує прозорість і дозволяє уряду ефективно регулювати податкові відносини.

При регіональних і місцевих податках, форми податкової звітності визначаються представницькими органами влади або органами місцевого самоврядування. Це дозволяє адаптувати податковий облік до місцевих умов та особливостей, забезпечуючи більшу ефективність у зборі місцевих податків та зборів.

Виконання обов'язку з податкової звітності є фундаментальною відповідальністю платників податків. Хоча основна відповідальність лежить на платнику податків, у деяких випадках, таких як при роботі через податкових агентів або застосуванні спеціальних режимів, цей обов'язок може бути покладений на інших учасників податкових правовідносин. Якщо платник податків не подає звітність вчасно, контролюючий орган має право самостійно нарахувати податкові зобов'язання, виходячи з доступної інформації, що підкреслює важливість своєчасного та точного виконання податкової звітності [12].

Податковий облік доходів і витрат юридичних осіб регулюється специфічними методами обліку, які визначають, як і коли доходи та витрати враховуються для цілей оподаткування. Ці методи залишаються незмінними протягом податкового періоду, що забезпечує послідовність і передбачуваність у податковому плануванні.

1) Метод нарахувань є одним із основних методів податкового обліку. Він передбачає, що доходи та витрати враховуються в той момент, коли фактично виникає право на отримання доходу або обов'язок здійснення витрат, незалежно від часу фактичної оплати. Цей метод є домінуючим у бухгалтерському обліку і сприяє точнішому відображенню фінансового стану компанії, оскільки він відображає зобов'язання і права, які виникають в результаті економічних подій.

2) Касовий метод зосереджується на фінансових потоках — доходи враховуються тоді, коли вони надходять на рахунки компанії або в касу, а витрати

— коли відбувається їх фактична оплата. Цей метод є простішим для розуміння та використання, особливо для малого бізнесу, оскільки він дозволяє точно відстежувати грошові потоки.

3) Метод «попереднього події», згаданий у джерелах, є менш поширеним і може включати облік доходів та витрат на етапі їх виникнення, навіть до моменту їх фактичної реалізації або оплати. Цей метод може застосовуватися в особливих випадках, наприклад, у складних фінансових угодах або у випадках з великою кількістю умовних операцій [17].

Перехід від методу «першої події» до методу нарахувань в податковому обліку є свідченням наближення податкового обліку до стандартів бухгалтерського обліку. Це відображає глобальний тренд щодо уніфікації фінансового звітування та спрощення розуміння фінансових показників для інвесторів, кредиторів, і податкових органів. Однак, обидва методи мають свої переваги та недоліки, тому вибір методу залежить від специфіки бізнесу, його фінансової структури та стратегічних цілей [14, с. 143].

Метод нарахувань в податковому обліку заснований на принципі, що податкове зобов'язання виникає в момент, коли у платника податків формується право на отримання доходу або настає необхідність у покритті витрат. Це означає, що оподаткування здійснюється тоді, коли правові зобов'язання, які лежать в основі цих фінансових операцій, фактично реалізовані. Такий підхід дозволяє продавцю отримати необхідні кошти для сплати податку відповідно до отриманих доходів.

На противагу цьому, касовий метод визначає податкове зобов'язання на основі реального надходження грошових коштів до платника. Цей метод виходить з припущення про надходження коштів, а не їх фактичного отримання. Хоча такий метод може сприяти швидшому збору податків для держави, він може виявитися менш реалістичним у ситуації економічної нестабільності, коли виникають затримки з грошовими переказами [14, с. 144].

В українській податковій практиці обидва методи — нарахувань та касовий — є поширеними для обліку доходів та витрат. Вибір між цими методами

залежить від конкретних обставин та цілей платника податків, а також від моменту виникнення податкового обов'язку: за касовим методом — у момент фактичного отримання коштів, за методом нарахувань — у момент настання права на доходи чи обов'язків щодо витрат.

Для забезпечення точності оподаткування важливо, щоб усі доходи, витрати та інші податкові параметри фіксувалися на основі первинних документів, що є обов'язковими за законом. Це включає в себе дотримання правил податкового обліку та подання точної звітності, що підкріплена документально, з метою виключення податкових порушень і забезпечення відповідального ставлення до податкових обов'язків [15, с. 93].

Облік об'єктів оподаткування в Україні є фундаментальним елементом забезпечення дотримання фінансової дисципліни та точного розрахунку податків та зборів. Він підтверджується документальною базою, що забезпечує надійність інформації, використовуваної в податкових розрахунках. Таке документування допомагає уникнути помилок у визначенні податкових зобов'язань та забезпечує прозорість у взаємодії з податковими органами.

Історично правила ведення податкового обліку в Україні еволюціонували від окремих законів для кожного виду податку до більш уніфікованої системи. Наприклад, обрахування податку на прибуток підприємств раніше визначалося за Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», а з 2011 року — Податковим кодексом України. З 2015 року цей процес був уніфікований і тепер відбувається відповідно до бухгалтерського законодавства, що визначає облік доходів та витрат по податку на прибуток підприємств.

У сучасних умовах, коли розвиток економіки країни вимагає посилення контролю, важливу роль відіграє державний фінансовий контроль, особливо в сфері оподаткування. Всі суб'єкти господарювання мають проводити ретельний облік і контроль за своєю фінансовою діяльністю, що визначено чинним законодавством. Ефективний податковий контроль включає не тільки систему обліку, але й механізми перевірки правильності нарахувань, а також повноти та своєчасності сплати податків.

Податковий контроль в Україні має комплексний характер і включає ряд важливих процесів, спрямованих на забезпечення дотримання податкового законодавства та ефективного збору податків. Він передбачає систематичне ведення обліку всіх платників податків, розробку інформаційно-аналітичної бази даних для діяльності контролюючих органів, проведення ретельних перевірок та звірок. Також важливою частиною податкового контролю є моніторинг виконання законодавчих вимог, аналіз контрольованих операцій та опитування осіб, що представляють інтереси платника податків [16, с. 256].

Основне завдання податкового контролю в контексті податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору полягає в перевірці правильності нарахувань цих податків, а також у забезпеченні їх своєчасної та повної сплати до державного бюджету. Це включає контроль за відповідністю заявлених сум законодавству та виявлення будь-яких розбіжностей чи порушень.

Ключова мета податкового контролю полягає у постійному забезпеченні доходної частини державного бюджету. Для досягнення цієї мети важливо не тільки контролювати правильність нарахування податків і зборів, але й забезпечувати їх своєчасне перерахування до державних цільових фондів.

Об'єктом податкового контролю є повнота формування податкових баз з урахуванням всіх видів діяльності господарських суб'єктів, а також своєчасність внесків до бюджету. Контрольний процес також включає в себе виявлення і аналіз відхилень від законодавчих вимог, а також вжиття заходів до порушників, що може включати накладення фінансових санкцій та штрафів за виявлені помилки чи порушення [18].

Контрольний вплив в контексті податкових відносин виражається у праві суб'єкта контролю втручатися у діяльність об'єкта контролю з метою забезпечення дотримання податкового законодавства. Це відношення характеризується тим, що об'єкт податкового контролю функціонально залежить від суб'єкта, який обладнаний владними повноваженнями для впливу на дотримання податкового режиму.

Використання повноважень суб'єктом контролю має на меті забезпечити стабільний розвиток та захист податкових відносин. Ефективність контрольного впливу залежить від застосування різноманітних методів контролю, що дозволяють об'єктивно оцінити правильність податкових розрахунків та своєчасність сплати податків [19, с. 50].

У податковому контролі вирізняють методики документального і фактичного контролю:

Методики документального контролю включають аналіз документації, яку підприємства ведуть і надають податковим органам. Цей метод зосереджений на верифікації документів, пов'язаних з податковими деклараціями, фінансовими звітами та іншими важливими документами, що підтверджують фінансові операції і їхню відповідність законодавчим вимогам.

Методики фактичного контролю передбачають перевірки на місцях, спостереження за діяльністю підприємств, їх фізичних умов і процесів, пов'язаних з виробництвом та обігом товарів. Це може включати інспекції складських приміщень, виробничих ліній або місць продажу, щоб переконатися у відсутності незадекларованих товарів або фінансових операцій.

Загальнонаукові методи контролю, такі як аналіз, дедукція, індукція, математичне моделювання, хоч і використовуються у багатьох сферах, не будуть детально розглянуті у контексті податкового контролю через їх універсальність і поширене застосування в різних областях наукових досліджень [22].

Такий різноманітний підхід у методах податкового контролю сприяє забезпеченню комплексної оцінки податкової дисципліни підприємств та інших господарюючих суб'єктів, забезпечуючи глибинне розуміння можливих ризиків і порушень у податковій сфері (рис. 1.3).

Документальний контроль є одним з основних методів податкового контролю в Україні, що передбачає ретельну перевірку документів на предмет їх відповідності законодавчим вимогам та відсутності невідповідностей у реквізитах.

Рисунок 1.3 – Методи податкового контролю

Джерело: побудовано автором на основі [22]

Цей процес фокусується на перевірці первинних документів, особливо у випадках, коли існує підозра щодо їх достовірності або повноти. Важливо зазначити, що за діючим Податковим кодексом України, оригінали таких документів не можуть бути вилучені, крім випадків, які регламентуються кримінально-процесуальним законодавством [23, с. 124].

Арифметичний контроль зосереджений на аналізі правильності обчислень і нарахувань, викладених у фінансових і бухгалтерських документах, які подаються для податкового контролю. Цей метод допомагає ідентифікувати помилки та невідповідності у фінансовій звітності підприємств.

Нормативний контроль спрямований на перевірку відповідності між документами, які фіксують фінансові операції, та чинним податковим законодавством. Цей метод забезпечує, що всі податкові нарахування відображені у звітності відповідають вимогам закону, особливо щодо податків, таких як ПДВ та податок на прибуток.

Взаємозвірка документів включає порівняння інформації з різних джерел, зокрема між первинними і звітними документами різних контрагентів або взаємопов'язаних суб'єктів. Цей метод важливий для перевірки правильності нарахувань податкових зобов'язань, особливо у трансакціях, де велика кількість взаємозалежних операцій.

Фактичний податковий контроль застосовується для перевірки реальних умов ведення господарської діяльності. Це включає інспекції місць ведення бізнесу, перевірку фізичних і кількісних параметрів активів. Згідно зі статтею 20 Податкового кодексу України, представники податкових органів мають право на доступ до об'єктів, які мають значення для визначення податкових зобов'язань, а також для виявлення потенційних джерел погашення податкового боргу [1].

Фактичний податковий контроль виконує критичну роль у забезпеченні дотримання податкового законодавства, адже дозволяє проводити глибокий аналіз діяльності підприємств на місцях. Цей вид контролю охоплює ряд дій, включно з перевітками об'єктів, оглядом та аналізом бухгалтерських і фінансових даних, а також опитуваннями та запитами для збору фактичної інформації про господарську діяльність суб'єктів оподаткування.

Ці заходи допомагають переконатися у правильності та повноті фінансової звітності підприємств, ідентифікувати невідповідності між декларованими та реальними операціями, а також виявити будь-які порушення податкового законодавства. Фактичний контроль забезпечує значний рівень прозорості та точності в податковому обліку, що є особливо важливим для великих і середніх підприємств зі складними фінансовими та господарськими структурами.

Метод опитування, як частина фактичного контролю, передбачає взаємодію з різними учасниками господарської діяльності, включаючи керівників, бухгалтерів, працівників та інших осіб, що можуть надати корисну інформацію про податкові процедури та фінансові операції підприємства. Цей метод є надзвичайно корисним для збору додаткових доказів та уточнень, які не завжди можна отримати з документальних джерел [2].

Використання цих методів сприяє більшій відповідності фінансової діяльності підприємств вимогам податкового законодавства, зниженню ризику податкових правопорушень, а також підвищує загальну довіру до податкової системи країни. Завдяки цьому досягається важлива мета постійного поповнення державного бюджету і забезпечення фінансової стабільності.

Податковий контроль в Україні здійснюється за допомогою двох основних методів: камеральної перевірки та ревізії на місцях у компаніях чи підрозділах, що виконують контрольні чи аудиторські функції [35, с. 362].

Камеральна перевірка передбачає аналіз документації, яка надходить до податкових органів без безпосереднього виїзду на підприємство. В процесі такої перевірки податковий інспектор зосереджується на відповідності звітних даних заявленим раніше. Це включає перевірку змін у складі працівників, відповідність даних про працівників у податкових розрахунках за різні періоди, і зіставлення інформації з різних місяців звітного кварталу для виявлення будь-яких несумісностей.

Перевірка точності нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб вимагає аналізу табелів обліку робочого часу та інших документів, що підтверджують нарахування заробітної плати. Інспектори перевіряють чи правильно враховано доходи, які не підлягають оподаткуванню, і чи правильно застосовані податкові соціальні пільги, а також своєчасність перерахування податків до бюджету [46].

Ревізія на місцях є більш глибоким та комплексним видом перевірки, який включає виїзди податкових інспекторів на підприємства для перевірки фактичного стану господарської діяльності. Цей метод дозволяє не тільки аналізувати документацію, але й оцінювати реальний стан активів, зобов'язань, а також умови, в яких здійснюється господарська діяльність.

Застосування цих методів забезпечує ефективний контроль за дотриманням податкового законодавства, зменшує ризики ухилення від сплати податків і допомагає підвищити податкову дисципліну серед платників податків.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ (ЗА МАТЕРІАЛОМ ПРАТ «БМУ №33»)

2.1. Документування та організація обліку доходів фізичних осіб

Чималої уваги потребує правильне документування операцій пов'язаних з рухом особового складу, тому що від цього залежить зміст виконаної працівником роботи та оплата праці, дотримання правил та обов'язків сторін щодо відповідності трудовому законодавству.

При прийомі працівника на роботу, на підставі заяви працівника видається наказ про прийняття на роботу. Кожному працівникові відкриваються особові картки, де вказуються усі необхідні дані працівника, а також зміни, що відбуваються за період його роботи, все це зберігається у відділі кадрів підприємства. Обов'язково здійснюють запис про прийняття на роботу у трудовій книжці. Коли працівник йде у відпустку – оформлюють наказ про надання відпустки. При звільненні (за власною ініціативою) або ж надаванні працівникові відпустки - спочатку заяву подає працівник, а вже потім на підставі цього керівником видається відповідний наказ [30].

Облік робочого часу та нагляд за дотриманням робочої дисципліни виконується за допомогою табельного обліку.

Табель використовують для обліку робочого часу для всіх категорій робітників, для контролювання дотримання працівником погодженого часового режиму роботи, отримання інформації про час, що був відпрацьований, створення статистичної звітності.

Табель - це перелік з прізвищами всіх робітників відділу служби та інших структурних відділів компанії, в якому позначаються дані навпроти кожного

прізвища про використання робочого часу. Табель ведеться окремо за категоріями, а в межах категорій робітників - в порядку табельних номерів.

Зокрема, табельний облік використовують щоб реєструвати відхилення від нормальної тривалості робочого дня. Підставами для позначень в таблиці про невідпрацьований час з поважних причин можуть бути: лист непрацездатності, наказ про відпустки, та інші документи. Оформлений відповідним чином табель обліку використання робочого часу підписується особами, що несуть відповідальність за заповнення, після підпису, в зазначений термін, табель надходить до бухгалтерії підприємства, щоб можна було правильно нарахувати зарплату.

Табель подається до бухгалтерії два рази на місяць для нарахування авансу та нарахування заробітної плати за 2-гу половину місяця. Працівниками бухгалтерського відділу в таблиці підраховуються підсумки відпрацьованого і не відпрацьованого часу по кожному з працівників в кожному з підрозділів та в цілому по компанії. З основних документів для нарахування оплати праці можна виділити: табель, та розрахунок бухгалтера [58].

Перелік основних форм первинних документів наведено в таблиці 2.1.

Щоб нарахувати основну заробітну плату працівникам з погодинною оплатою праці, потрібно мати відомість про погодинну тарифікацію працівників, їх розряди, а також відомості табельного обліку про відпрацьований ними час за зазначений період.

Щоб нарахувати основну заробітну плату робітникам, яким встановлена відрядна оплата праці, або оплати праці за договорами ЦПХ необхідно мати обсяг її виробітку та відповідні розцінки.

При відпрацюванні працівником повного робочого місяцю – сума заробітної плати = посадовий оклад працівника + доплата за інтенсивність, або шкідливість (якщо доплати передбачені відповідними документами).

При відпрацюванні працівником неповного робочого місяцю – заробітна плата = посадовий оклад / норма робочих днів * кількість фактично відпрацьованих днів + доплата за інтенсивність, або шкідливість (якщо доплати

передбачені відповідними документами). У табл. 2.1 наведено перелік основних форм документів обліку оплати праці.

Таблиця 2.1 – Перелік основних форм документів обліку оплати праці

№ з/п	Назва документа	Номер форми (типової або розробленої підприємством)	Призначення документа
Кадрова документація			
1	Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу	П-1	Оформлення працівників здійснюється на основі наказу про прийняття
2	Особова картка	П-2	Занесення відомостей про працівника, водночас роблять запис про прийняття на роботу в трудовій книжці і присвоюють йому табельний номер
3	Наказ про преміювання	-	Відображає інформацію про того хто отримує премію та за яку роботу
4	Наказ (розпорядження) про надання відпустки	П-3	Призначений для відображення інформації про робітника та його вид відпустки
5	Штатний розпис	-	Для визначення кількості працівників із зазначеними посадовими окладами
З обліку використання робочого часу			
6	Наказ (розпорядження) про припинення дії трудового договору (контракту)	П-4	Оформляється по закінченню контракту перебування на певній посаді або роботі
7	Табель обліку використання робочого часу	П-5	Відображає узагальнену інформацію стосовно кількості відпрацьованих годин, днів непрацездатності протягом місяця
З обліку розрахунків з працівниками з оплати праці			
8	Розрахункова відомість працівника	П-6	Відображає суми нарахувань та утримань працівника протягом місяця
9	Розрахункова відомість зведена	П-7	Узагальнена інформація про нарахування та утримання грошових коштів по певному підрозділу підприємства

Джерело: згруповано за інформацією [42]

При тарифікуванні працівника погодинною ставкою - сума заробітної плати = тарифна ставка/год * кількість відпрацьованих годин + доплата за інтенсивність, або шкідливість (якщо доплати передбачені відповідними документами).

Первинні документи обліку обсягу виконаної роботи на підприємстві є акти виконаних робіт, лімітно-забірні картки та подорожні листи, рапорти. Робітники-відрядники працюють як індивідуально, так і у бригадах, ще до виробництва можуть залучати працівників по договору цивільно-правового характеру (договір ЦПХ).

При відпрацюванні по договору ЦПХ - сума заробітної плати = виробіток працівника індивідуально-визначену в договорі ціну.

При відпрацюванні працівником-відрядником сума заробітної плати = кількість відпрацьованих годин індивідуально-тарифна ставка/год.

Умови, строки та порядок надання робітникам щорічних основних і додаткових відпусток визначені законом України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 505/96-ВР.

Виплати по відпусткам - належать до доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати. Право отримати щорічну відпустку мають громадяни України, іноземні громадяни і особи без громадянства, які мають трудові відносини згідно законодавства. Вирізняють декілька типів відпусток:

- основна дається робітнику, незалежно від місця, де він працює та незважаючи на працю, яку він виконує;
- додаткову відпустку надають при особливих умовах та характеру роботи;
- соціальну відпустку надають працівникам у зв'язку з вагітністю та пологами та для догляду за дітьми;
- відпустка без збереження оплати праці;
- творча;

При нарахуванні середньої заробітної плати- включають:

- основна заробітна плата;
- доплати та надбавки;

- доплата за надурочний роботу та роботу у нічний час;
- доплата за суміщення професій та посад, за високий професійний рівень;
- винагорода за висновками проведеної роботи за рік та за вислугу років.

При обчисленні середньої заробітної плати - не береться до уваги:

- одноразові виплати;
- виплати за здійснення окремих доручень;
- компенсації на відрядження та переведення з посади, пенсії, державні допомоги.

Розрахунок середньої заробітної плати для визначення величини витрат, пов'язаних з наданням щорічної або додаткової відпустки, а також компенсації за не використану відпустку, здійснюється на основі заробітку працівника за останні 12 місяців, що передують місяцю надання відпустки. Якщо ж працівник працював менше року, то розрахунок проводиться за фактичний час роботи. Такі вимоги регулюються нормативним документом «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати», який було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1995 року за номером 100. Цей порядок деталізує правила визначення заробітку для різних категорій виплат, забезпечуючи таким чином права працівників на отримання справедливих виплат при зміні робочих умов або при виході на відпочинок.

Тривалість відпустки розраховується в календарних днях і складає не менше 24 днів. Час мінімального перебування у відпустці - 14 днів, це стосується основної частини. Щоб нарахувати відпускні - потрібен наказ на відпустку, на основі інформації в цьому документі бухгалтер проводить розрахунок.

Порядок нарахування відпускних:

- рахують загальний заробіток за останні 12 місяців;
- розраховують середній заробіток = загальний заробіток за останні 12 місяців / кількість календарних днів у році – святкові та неробочі дні – дні неоплачуваної відпустки;
- для визначення суми відпускних = середній заробіток/день * кількість днів відпустки зазначених у наказі.

Виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності - тобто лікарняні виплати, також належать до доходу фізичної особи.

В Україні існує чітко визначений порядок розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності, який регламентований «Порядком обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням». Цей порядок був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 року під номером 1266 [38].

Згідно з цим документом, середньомісячна заробітна плата застрахованої особи визначається на основі нарахованої заробітної плати за останні 12 місяців до місяця, у якому потрібно визначити суму виплати за лікарняним. Для розрахунку використовуються всі види нарахованої заробітної плати, включно з основною, додатковою, компенсаційними та заохочувальними виплатами.

Якщо працівник працював на підприємстві менше ніж шість місяців, то для розрахунків береться відпрацьований час. Основою для нарахування допомоги є офіційний листок непрацездатності та таблиць обліку робочого часу. Це забезпечує справедливий розрахунок виплат, заснований на фактично отриманих доходах працівника, що є важливим для підтримки фінансового стану особи під час періоду її тимчасової непрацездатності.

Порядок нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності:

– розрахунок суми заробітку за останні 12 місяців, або за фактично відпрацьований час;

– прорахунок середнього заробітку = сума заробітку за останні 12 місяців, або за фактично відпрацьований час / кількість календарних днів у році – дні тимчасової непрацездатності та дні відпустки без збереження заробітної плати;

– для визначення суми допомоги за весь період непрацездатності з врахуванням стажу = середній заробіток * кількість днів тимчасової непрацездатності * (0,5/0,6/0,7, або 1 - це коефіцієнти страхового стажу);

В Україні система виплати допомоги за тимчасовою непрацездатністю визначена законодавчо і прив'язана до страхового стажу кожної особи, з метою забезпечення соціальної справедливості та підтримки громадян в період їх тимчасової непрацездатності. Особи зі страховим стажем до трьох років отримують 50% від загальної суми допомоги, що відображає базовий рівень підтримки. Для тих, чий стаж складає від трьох до п'яти років, виплати становлять 60%. Це враховує більш тривалу участь у трудовій діяльності та більший внесок у систему соціального страхування. Працівники зі стажем від п'яти до восьми років мають право на 70% виплат, а ті, хто працював понад вісім років, отримують повні 100% допомоги, що підкреслює значення довгострокової участі у ринку праці.

Додатково, у повному обсязі, 100% допомоги надається окремим категоріям громадян, які зазнали особливих труднощів чи впливів на своє здоров'я внаслідок історичних подій або аварій. Це включає осіб, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, ветеранів, учасників Революції Гідності, осіб, що належать до жертв нацистських переслідувань чи репресій комуністичного тоталітарного режиму, а також донорів крові, які мають спеціальні пільги за законом. Врахування цих категорій осіб підкреслює зобов'язання держави надати додаткову підтримку тим, хто зазнав значних життєвих труднощів або здійснив важливі жертви на користь суспільства [52].

Така диференційована система виплат допомоги є вираженням принципів справедливості та взаємопідтримки, які є фундаментом для соціального страхування. Вона дозволяє не тільки забезпечувати фінансову підтримку особам у випадку хвороби або інших випадків непрацездатності, але й сприяє соціальній інтеграції, зменшуючи потенційні фінансові навантаження, що можуть виникнути через втрату працездатності. Урахування широкого спектру ситуацій, в яких можуть опинитися платники податків, відображає комплексний підхід держави до охорони здоров'я та соціального захисту громадян, забезпечуючи їм надійний захист та допомогу, коли вони цього найбільше потребують [3].

Згідно із статтею 22 Закону № 1105 [38], перші п'ять календарних днів тимчасової непрацездатності працівника, незалежно від причин, завжди оплачуються за рахунок роботодавця. Це означає, що будь-які витрати, пов'язані з лікарняними цих днів, покриваються безпосередньо з коштів підприємства. Такий підхід спрямований на підтримку працівників у перші дні хвороби, забезпечуючи їм фінансову стабільність та допомагаючи сконцентруватися на одужанні.

За період, що перевищує п'ять днів, виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності здійснюється за рахунок коштів фонду соціального страхування (ФСС). Це дозволяє роботодавцю зменшити фінансове навантаження, але водночас забезпечити неперервність фінансової підтримки працівникам під час їхньої хвороби.

Крім того, у процесі діяльності підприємства часто виникає необхідність у нарахуванні різних видів доплат до основної заробітної плати. Ці доплати можуть бути викликані різними причинами, такими як понаднормова робота, робота у святкові та неробочі дні, а також інші обставини, що вимагають компенсації за особливі умови трудової діяльності. Ці доплати не тільки мотивують працівників до більш ефективної роботи, але й забезпечують справедливу оплату за їх додаткові зусилля, що відповідає принципам роботи підприємства та дотриманню трудового законодавства [53].

Можна виокремити ще деякі види доходу фізичної особи на підприємстві, це: доплати за інтенсивність для адміністративного персоналу та доплати за шкідливі умови праці для виробничого персоналу та премії щоб заохотити робітників. Усі премії та доплати завжди розраховують та виплачують у кінці місяця.

Підставами для нарахування цих доплат та премій є:

- наказ про преміювання;
- таблиць обліку робочого часу;
- штатний розпис;
- колективний договір;

Порядок нарахування доплат та премій:

- визначення загального заробітку за місяць;
- розрахунок суми доплати = загальний заробіток за місяць * на % ставку доплати (якщо доплата 5%, то 0,05);
- визначення суми загальної місячної заробітної плати = загальний заробіток за місяць + сума доплати [57].

Якщо робітника звільнюють через зміни в організації виробництва (це може бути як реорганізація, ліквідація, зменшення числа працівників, зміна профілю підприємства тощо) - звільненому робітникові, у відповідності до п. 1 ст. 40 КЗпП України [24] зберігається середня заробітна плата на час працевлаштування, проте не більше, ніж за 90 днів з дня звільнення при урахуванні вихідної допомоги, при даних умовах за робітником зберігається безперервний робочий стаж, знову ж таки, у випадку, коли перерва в роботі після звільнення не є більше трьох місяців.

Вихідною допомогою є дохід фізичної особи – робітника при звільненні.

Дана допомога визначається на основі виплат за останні 2 календарних місяця, які передували звільненню. У випадку, коли робітник ці 2 календарні місяці не працював - середня заробітна плата вираховується на основі виплат ще за попередні 2 місяці роботи. А вже у разі, коли робітник не мав виплат у зазначених попередньо 2-х календарних місяцях, тоді розрахунок вихідної допомоги обчислюється безпосередньо на основі встановленої тарифної ставки чи окладу в його трудовому договорі.

У разі призову робітника на військову службу (або альтернативи), вихідна допомога становитиме не менше 2-ох місячної середньої заробітної плати (згідно п. 3 ст. 39 КЗпП) [24]. Вихідна допомога не оподатковується ніякими податками, також з неї не відраховуються ніякі утримання.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік доходів фізичних осіб та його удосконалення

Синтетичний облік оплати праці ведеться на рахунку 661 «Розрахунки з оплати праці». Цей рахунок відображає усі нарахування заробітної плати працівникам підприємства, включно з основною та додатковою заробітною платою, допомогою по тимчасовій непрацездатності та преміями, що відображаються за кредитом цього рахунку.

За дебетом рахунку 66 «Розрахунки з оплати» фіксуються відрахування, які включають утримання податків, виплати згідно з виконавчими документами, а також інші утримання з заробітної плати працівників, як вказано в джерелі [7, с. 21]. Це дозволяє чітко контролювати всі платежі, що здійснюються з винагороди, яку отримують робітники.

Нарахування заробітної плати визначається як витрати підприємства і, відповідно, відображається за дебетом витратних рахунків, які пов'язані з оплатою праці. З автоматизацією сучасних бухгалтерських систем, синтетичний облік оплати праці здійснюється автоматично, що забезпечує точність і ефективність ведення обліку та відповідність звітності.

Щомісяця, на основі автоматизованих обчислювальних процесів, та первинної документації, складається розрахунково–платіжна відомість, відбувається це під наглядом бухгалтера, який є відповідальним за нарахування з оплати праці. Отримані суми по кожному з працівників переносять до платіжної відомості, яка слугує підставою до виплати заробітної плати.

Для отримання інформації окремо по кожному з робітників компанії, скільки кому було нараховано, скільки було утримано, яка сума підлягає до виплати підприємством, уся ця інформація про оплату праці міститься в розрахунково–платіжній відомості.

Основні господарські операції з обліку нарахування заробітної плати наведені в таблиці 2.2

Таблиця 2.2 – Відображення в обліку нарахування заробітної плати на підприємстві [7]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано основну і додаткову заробітну плату:		
	- робітникам основного виробництва;	23	661
	- загальновиробничим працівникам;	91	661
	- адміністративному персоналу;	92	661
	- збутовим працівникам;	93	661
	- інші витрати операційної діяльності;	94	661
2	Нараховано заробітну плату за час відпустки:		
	- на підприємствах, які не створюють резерв на оплату відпусток;	23, 91–94	661
	- на підприємствах, які створюють резерв на оплату відпусток	23, 91–94	471
3	Нараховано допомогу по тимчасовій непрацездатності:		
	- за перші п'ять днів хвороби;	949	663
	- за решту днів хвороби	378	663
4	Нараховані премії, доплати за інтенсивність, доплати за шкідливі умови праці працівникам підприємства, вихідна допомога при звільненні, тощо.	23,91–94	661

Джерело: згруповано за інформацією [7]

Аналітичний облік на підприємстві ведеться окремо по кожному з працівників і дані відображаються у розрахунково-платіжній відомості працівника.

Сума заробітної плати, що нарахована та належить до виплати, знаходиться на аналітичному рахунку, який відповідає кредиту рахунку 661 «Розрахунки з оплати праці» звітного періоду, таким чином відображаються суми по оплаті праці кожного відділу підприємства.

Суми утримань, відповідно, відповідають дебету рахунку 661 «Розрахунки з оплати праці». Основні господарські операції по обліку розрахунків податків з заробітної плати наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Відображення в обліку розрахунків податків з заробітної плати на підприємстві [7]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано єдиний соціальний внесок 22% та/або 8,41% - робітників основного виробництва; - робітників загальновиробничого призначення; - працівників адмінперсоналу; - працівників збутового персоналу; - інших працівників	23 91 92 93 94	651 651 651 651 651
2	Утримано податок на доходи фізичних осіб 18% із заробітної плати - робітників основного виробництва; - робітників загальновиробничого призначення; - працівників адмінперсоналу; - працівників збутового персоналу; - інших працівників	661	6411
3	Утримано військовий збір 1,5%- робітників основного виробництва; - робітників загальновиробничого призначення; - працівників адмінперсоналу; - працівників збутового персоналу; - інших працівників	661	642
4	Перераховано з поточного рахунку: - ЄСВ; - ПДФО; - ВЗ; - Заробітну плату працівникам.	651 6411 642 661	311 311 311 311

Джерело: згруповано за інформацією [7]

Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) - обов'язковий платіж, що належить до нарахувань на заробітну плату працівника і сплачується роботодавцем. Так як нарахування та виплата цього внеску належить до витрат підприємства - це не зменшує доходу робітника. Тобто, джерелом фінансування даного податку є кошти підприємства, а не особисті кошти фізичної особи.

Основною ставкою ЄСВ є 22 %. Також, існує ставка у розмірі 8,41% – для нарахування даного внеску особам з інвалідністю. Працівнику з інвалідністю обов'язково треба надати бухгалтеру, що відповідає за нарахування оплати праці, підтверджувальний документ, для застосування нижчої ставки.

Визначається ЄСВ таким чином: сума оплати праці в міс * 0,22/0,0841.

У випадку, коли дохід працівника менший за офіційний розмір мінімальної заробітної плати за місяць - ЄСВ все рівно сплачується з розміру встановленої на державному рівні мінімальної заробітної плати. Винятки існують лиш для 3-х випадків:

- працівники-інваліди,
- працівники, які не працювали весь місяць,
- зовнішні сумісники.

Динаміку надходжень ПДФО до Зведеного бюджету України наведено на рис. 2.1.

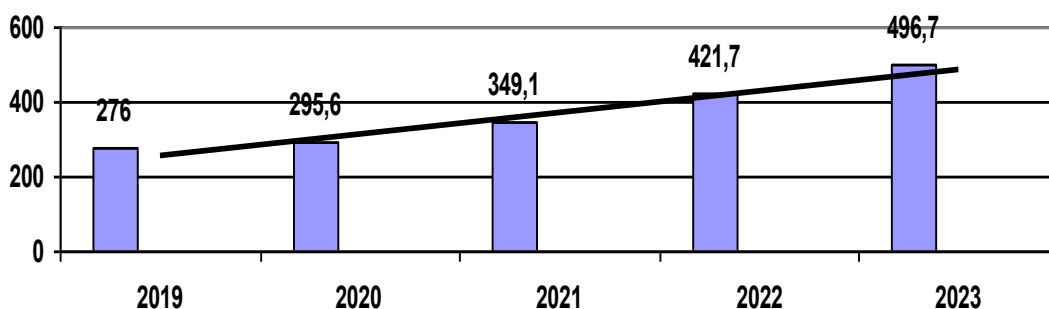

Рисунок 2.1 – Динаміка надходжень ПДФО до Зведеного бюджету України, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [38]

Як видно з рис.2.1, надходження від ПДФО до Зведеного бюджету України у 2023 р. зросли на 78,03% в порівнянні з показником 2019 р.

Частка надходжень ПДФО від доходів Зведеного бюджету України, % наведено на рис. 2.2.

Як видно з рис.2.2, надходження ПДФО до Зведеного бюджету України, за останні роки складають від 16 до 21,47% від загальних доходів. Тобто ПДФО є важливим бюджетоутворюючим чинником.

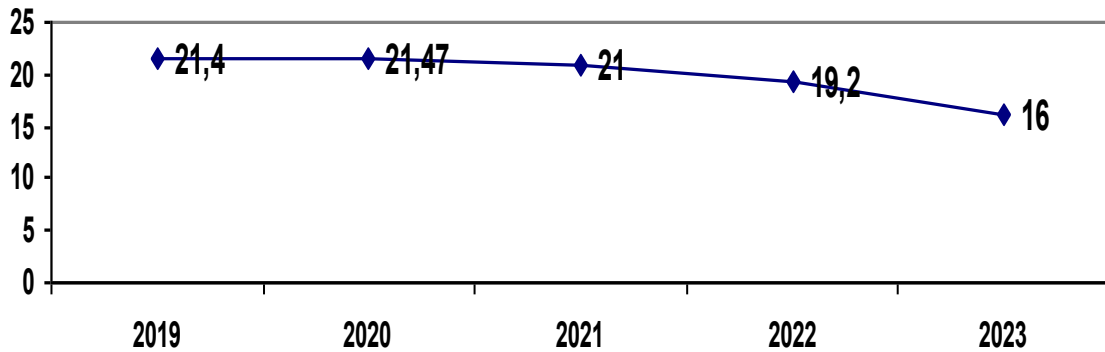

Рисунок 2.2 – Частка надходжень ПДФО від доходів Зведеного бюджету України, %

Джерело: побудовано автором на основі [38]

В умовах проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) набуває особливої ваги як важливий фінансовий інструмент. Цей податок відіграє ключову роль у формуванні доходної частини місцевих бюджетів, проте існуючий механізм розподілу ПДФО між різними рівнями бюджетної системи виявляється недосконалим і потребує суттєвого вдосконалення. Основна проблема полягає у тому, що значна частина місцевих бюджетів досі залежить від міжбюджетних трансфертів, які не сприяють розвитку їх фінансової незалежності та стійкості.

Така залежність підриває можливості місцевих органів влади в самостійному розподілі та використанні коштів, що особливо критично у періоди економічних і соціальних викликів. Необхідність реформування механізму розподілу ПДФО набуває особливої актуальності в контексті прагнення до збільшення фінансової самостійності місцевих громад. Це включає розробку нових підходів, які б дозволили більш ефективно і справедливо розподіляти податкові надходження, забезпечуючи при цьому збільшення власних доходів місцевих бюджетів і зменшення їхньої залежності від державних субсидій та дотацій.

Оптимізація розподілу ПДФО могла б сприяти не тільки підвищенню самодостатності місцевих бюджетів, але й створенню стимулів для місцевого самоврядування до активізації економічної діяльності та залучення інвестицій. Це, у свою чергу, могло б позитивно вплинути на соціально-економічний розвиток регіонів, створюючи передумови для сталого зростання і підвищення якості життя громадян. Враховуючи ці аспекти, реформа податкової системи, зокрема механізму розподілу ПДФО, має стати одним із пріоритетів державної фінансової політики, спрямованої на зміцнення фінансової автономії та економічної незалежності місцевих громад.

З метою зміцнення фінансової незалежності місцевих органів влади, необхідно переглянути підходи до розподілу ПДФО, аби максимізувати частку податку, що зараховується до місцевих бюджетів. Розробка і впровадження оптимальних пропорцій розщеплення ПДФО могли б значно підвищити власні доходні можливості територіальних громад і стати реальним кроком на шляху до фінансової самодостатності регіонів.

2.3. Розкриття інформації про доходи фізичних осіб у фінансовій звітності підприємства

Дані, що стосуються обліку заробітної плати на підприємстві, знаходять своє відображення у різних фінансових звітах підприємства. Ці дані включаються до балансу, звіту про фінансові результати, звітності до фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також у статистичну звітність підприємства. Один з основних фінансових документів - це баланс підприємства. Сума заробітної плати відображається у балансі підприємства в розділі «Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці» [7, с. 23].

У цьому розділі відображається заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату. Баланс підприємства (додаток Д) є ключовим документом та підписується керівником підприємства і головним бухгалтером. Важливо, щоб у балансі не було помилок і неправильних записів.

Ще одним важливим бухгалтерським документом є звіт про фінансові результати (додаток Д). Цей документ підсумовує доходи і витрати підприємства за звітний період. Звіт дозволяє визначити основні причини прибутковості або збитковості підприємства.

Заробітна плата розглядається як витрати підприємства і відображається у звіті про фінансові результати у розділі витрат. Конкретно, вона відображається у рядку 040 «Собівартість реалізованих продукції». Цей рядок відображає виробничу собівартість реалізованої продукції або товарів. Ці фінансові документи є важливими для правильного фінансового управління підприємством і визначення її фінансового стану. Вони також служать джерелом інформації для стейкхолдерів і дозволяють зробити аналіз ефективності діяльності підприємства.

Терміни подання фінансових звітностей юридичними особами регулюються відповідно до постанови «Подання фінансової звітності» Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 року № 419 [38]. Згідно з цим порядком, щорічна звітність повинна бути подана не пізніше 28 лютого наступного року після закінчення звітного періоду, а квартальна звітність - не пізніше 25 числа місяця, наступного за закінченням кварталу. На підприємствах також формується звітність, пов'язана з оплатою праці. Такі форми, як: №1–ПВ, 3–борг та Об'єднана звітність з ЄСВ, ПДФО та ВЗ [7]. Оплата податків здійснюється одночасно з виплатою заробітної плати, а дані про сплату та нарахування відображаються у Об'єднаній звітності щомісячно.

Суб'єктами податкових відносин можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи, включаючи підприємців без залучення найманої праці, громадські організації, бюджетні установи та інші формування незалежно від форм власності. Крім цього, фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність і при цьому використовують працю найманих співробітників, також належать до категорії

платників податків. Для них об'єктом оподаткування вважаються фактичні витрати на оплату праці, які включають основну та додаткову заробітну плату, а також інші види стимулюючих та компенсаційних виплат [10, с. 116]. Особливості Об'єднаної звітності Об'єднана звітність має складну структуру і включає кілька розділів та додатків, кожен з яких має свою важливу роль у розрахунку та поданні фінансової звітності.

Структура об'єднаної звітності складається з декількох основних частин:

Заголовна частина містить інформацію про роботодавця, дані про його працівників, а також основний склад розрахунку, що включається до звіту.

Розділ I, зосереджений на нарахуваннях доходу та єдиного внеску для найманих працівників, ретельно відстежує і фіксує всі фінансові операції, які відбулися протягом звітного кварталу, розбитих по місяцях.

Розділ II зосереджується на нарахуваннях грошового забезпечення та єдиного внеску за військовослужбовців, поліцейських, а також осіб рядового і начальницького складу, включаючи виплати у зв'язку з вагітністю та пологами. Ця інформація також систематизується по місяцях.

Розділ III охоплює нарахування грошового забезпечення та єдиного внеску за патронатних вихователів, батьків-вихователів та прийомних батьків, також розподіляючи дані за місяцями звітного періоду.

Кожен розділ звіту є ключовим для забезпечення прозорості фінансових операцій і відповідності законодавчим вимогам, допомагаючи роботодавцям у веденні точного обліку фінансових зобов'язань.

Розрахунок об'єднаної звітності, яка включає в себе шість важливих додатків, відіграє ключову роль у забезпеченні точного та ефективного обліку фінансових операцій та оплати праці на підприємствах. Кожен додаток має специфічне призначення і складається окремо за кожний квартал:

1. Додаток 1 (Д1) "Відомості про нарахування заробітної плати застрахованим особам" містить детальну інформацію про нарахування заробітної плати для застрахованих осіб, включаючи розрахунки ЄСВ.

2. Додаток 2 (Д2) зосереджений на інформації про осіб, які забезпечують догляд за дітьми до трьох років і отримують відповідну допомогу.
3. Додаток 3 (Д3) надає відомості про осіб, які проходять строкову військову службу.
4. Додаток 4 (4ДФ) містить інформацію про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб і військового збору.
5. Додаток 5 (Д5) відображає трудові відносини фізичних осіб і періоди їх військової служби.
6. Додаток 6 (Д6) забезпечує інформацію про підстави для обліку стажу окремих категорій осіб.

Кожен з цих додатків є невід'ємною частиною загальної звітності і сприяє забезпеченню точності обліку фінансових та трудових операцій в рамках підприємства. Розрахунки подаються відповідно до графіка, який вимагає подання звітності протягом 40 днів після завершення кожного звітного кварталу, що гарантує актуальність та відповідність інформації вимогам чинного законодавства.

Подання розрахунку за весь календарний рік не відбувається, якщо протягом звітного періоду доходи, які мають бути зазначені у звіті, не нараховувались. Подання розрахунку відбувається незалежно від того, чи була реалізована виплата доходів платникам податку компанією, або чи були сплачені Єдині соціальні внески (ЄСВ) після їх нарахування в звітному періоді.

Додатки Д1, Д4 та Д5 мають певні особливості, які слід враховувати при їх заповненні.

Додаток 1 (Д1) щоквартально формується для відображення нарахувань ЄСВ за кожну застраховану особу. Це означає, що за кожний звітний квартал має бути подано три окремі Д1 за кожен місяць цього кварталу, де у рядку 02 кожного додатку вказується номер місяця від 1 до 3. Якщо підприємство не використовувало послуги фізичних осіб на умовах трудового договору чи інших умов протягом звітного кварталу, додаток Д1 за такий квартал не подається [7].

Додаток 4 (4ДФ) "Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору" містить детальну інформацію про нараховані доходи та сплачені податки. Цей додаток вимагає подання за кожний з трьох місяців звітнього кварталу.

Відмінно від Д1 та Д4, Додаток 5 (Д5) "Відомості про трудові відносини та період проходження військової служби" подається за весь звітний квартал і не розділяється на місяці. Цей додаток створюється лише у випадку, якщо протягом кварталу відбулися події, такі як початок чи закінчення трудового договору, зміни у структурі чи посадах, відпустки у зв'язку з вагітністю чи пологами та інші, які мають бути відображені. Якщо таких подій не сталося, то Додаток 5 не формується і залишається порожнім [7].

Щоб дослідити фіскальну ефективність ПДФО, розглянемо динаміку його надходжень до Державного та місцевих бюджетів України (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка надходжень ПДФО до Державного та місцевих бюджетів України (без рахування міжбюджетних трансфертів) за 2019–2023 р.р., млрд. грн.

Роки	Державний бюджет України	Надходження ПДФО до Державного бюджету України --	Частка, %	Місцеві бюджети України	Надходження ПДФО до місцевих бюджетів України	Частка, %
2019	998,3	110,0	11,01	275,0	165,4	60,15
2020	1076,0	117,3	10,9	290,0	177,8	61,31
2021	1296,8	137,6	10,61	351,9	212,1	60,27
2022	1787,4	148,4	8,3	398,1	272,2	68,37
2023	1329,3	143,9	10,82	441,9	289,4	65,49

Джерело: побудовано автором на основі [38]

У 2023 році загальний фонд місцевих бюджетів України (виключаючи міжбюджетні трансферти) отримав фінансування в розмірі 441 875 млн грн. Це показник на 11,0% вищий, ніж у попередньому році, що в абсолютних числах становить збільшення на 43 821,8 млн грн. Проте деякі регіони, зокрема

Луганська, Херсонська, Донецька та Запорізька області, не змогли забезпечити зростання доходів, показавши значне зниження.

Щодо податку на доходи фізичних осіб, загальний обсяг надходжень за 2023 рік склав 289 370,8 млн грн, що на 6,3% більше в порівнянні з минулим роком, що дорівнює збільшенню на 17 149,1 млн грн. З 13 регіонів, що показали темпи зростання вищі за середні по Україні, Київська область (+19,1%), Черкаська область (+17,2%) та місто Київ (+15,7%) забезпечили приріст понад 15%. Найменший ріст ПДФО спостерігається у Хмельницькій (+2,4%) та Сумській (+2,7%) областях. Луганська, Херсонська, Донецька, Запорізька та Миколаївська області не досягли показників попереднього року.

Динаміку надходжень ПДФО до загального фонду місцевих бюджетів України наведено на рис.2.3.

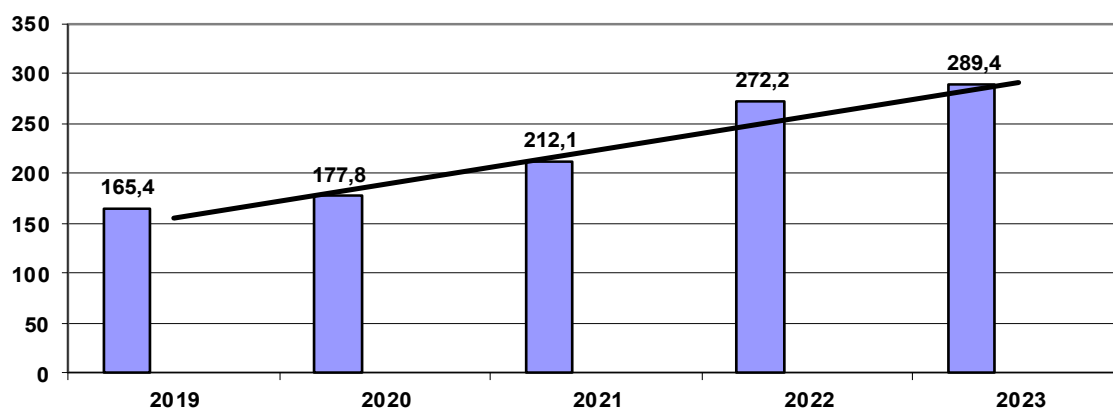

Рисунок 2.3 – Динаміка надходжень ПДФО до загального фонду місцевих бюджетів України, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [28]

Як видно з рис.2.3, надходження від ПДФО до загального фонду місцевих бюджетів України у 2023 р. зросли на 74,97% в порівнянні з показником 2019 р.

Частка надходжень ПДФО від доходів загального фонду місцевих бюджетів у % наведена на рис. 2.4.

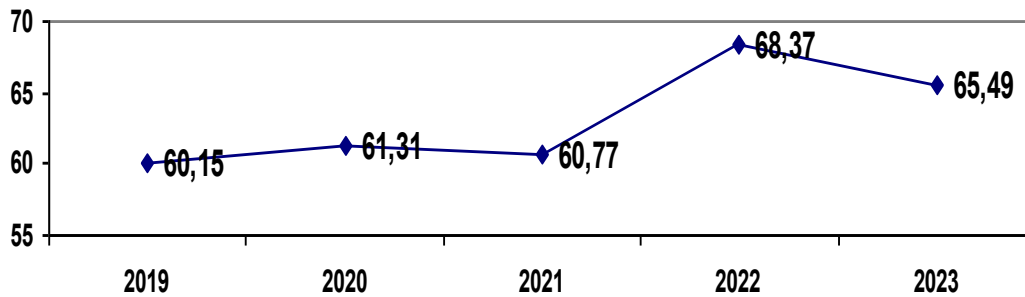

Рисунок 2.4 – Частка надходжень ПДФО від доходів загального фонду місцевих бюджетів, %

Джерело: побудовано автором на основі [28]

На рисунку 2.4 представлено, що частка податку на доходи фізичних осіб у місцевих бюджетах зросла до 46,19% у 2023 році, за винятком знижень у 2021 та 2023 роках. ПДФО є значним джерелом доходів місцевих бюджетів, незважаючи на перерозподіл великої частки цього податку до державного бюджету. В системі прямого оподаткування України ПДФО виступає як ключовий фіскальний інструмент, оскільки він нараховується на широкую базу доходів, включно із заробітною платою, дивідендами, відсотками та авторськими винагородами.

У порівнянні, податок на прибуток підприємств є менш фіскально значущим, тому що підприємства можуть зазнавати збитків і, отже, не мати можливості сплачувати цей податок. Залежність від цього виду податку в розрахунках бюджету може бути ризикованою, тому що економічні негаразди можуть значно знизити обсяги надходжень від податку на прибуток, зменшуючи можливості для фінансування важливих державних та місцевих програм.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

3.1. Мета, завдання та організаційні аспекти системи внутрішнього контролю доходів фізичних осіб

Внутрішній контроль представляє собою систему постійного моніторингу дій та операцій управлінських структур з метою створення конкретної інформаційної бази для прийняття та коригування управлінських рішень, спрямованих на досягнення визначених підприємством цілей [19, с. 45].

Функціонування служби внутрішнього контролю у фінансовій організації включає такі ключові аспекти:

- структура внутрішнього контролю фінансової організації: визначення організаційних структур та відповідальних осіб, які відповідають за внутрішній контроль, і визначення їхніх обов'язків і повноважень;
- фінансові та господарські відомості: внутрішній контроль передбачає систематичний аналіз та оцінку фінансових та господарських даних, зокрема бюджетів, фінансових звітів та інших показників ефективності діяльності;
- дотримання законності та нормативних актів: важливо перевіряти, чи дотримується фінансова організація всіх законних та нормативних вимог, які стосуються її діяльності.

Переваги внутрішнього контролю полягають у його можливості бути передбачуваним, забезпечувати постійний моніторинг і можливість коригування, а також в різноманітних формах та методах його застосування. Внутрішній контроль може бути попереднім, поточним або подальшим, а також може приймати форму документального, фактичного або комбінованого контролю. Він може проводитися як ревізія, тематична перевірка, розслідування або службове розслідування.

Організація внутрішнього контролю на підприємствах, які керуються менеджментом, делегованим від власників, вимагає ретельного підходу. Значення внутрішнього контролю полягає в проведенні незалежної експертної оцінки всіх аспектів економічної політики підприємства, включно з оцінкою ефективності діяльності облікових систем та внутрішньої контрольної системи, яка охоплює різні структурні підрозділи. Цей процес сприяє виробленню обґрунтованих фінансових стратегій та забезпеченню якості економічної інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень і попередження кризових ситуацій.

Ключове завдання внутрішнього контролю — це забезпечення керівництва підприємства актуальною та відповідною інформацією, виявлення та попередження помилок та шахрайства, а також усунення причин, що можуть негативно впливати на прийняття рішень. Контроль охоплює сфери, які включають облік бухгалтерської звітності, взаємодію з колективом, організацію робочого часу та дотримання штатної дисципліни.

Для адекватного внутрішнього контролю доходів фізичних осіб на підприємстві важливо використовувати повний набір первинних документів, які включають реєстри бухгалтерського обліку та фінансові звіти, які є основними джерелами відомостей для аналізу та перевірок [44].

Основні завдання внутрішнього контролю обліку доходів фізичних осіб на підприємстві полягають у глибокому аналізі та перевірці всіх процесів нарахування заробітної плати та інших виплат. Цей процес включає аналіз аналітичного обліку за різними структурними підрозділами та посадами в організації, що дозволяє оцінити правильність нарахувань. Також, основу складає ретельна перевірка коректності розрахунку та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування, податку на доходи фізичних осіб та військового збору, включаючи ведення зведених та аналітичних звітів [44].

Оцінка управлінських рішень, які впливають на використання робочих ресурсів та нормативних витрат, є частиною завдань внутрішнього контролю. Крім того, перевіряється правомірність використання різних форм та систем

оплати праці, а також оцінюється відповідність законодавству та чинним нормам операцій, пов'язаних із зайнятістю на підприємстві. Цей контроль також спрямований на виявлення та запобігання порушенням у сфері трудового законодавства.

Внутрішній контроль спрямований на перевірку точності визначення основи оподаткування, дотримання податкових ставок, легітимність використання податкових пільг та аналіз якості обліку за стандартами та законодавством. Після сформулювання завдань, контролер повинен створити робочі документи, кількість, форма та зміст яких визначаються контролером.

Завдання внутрішнього контролю повинні детально інформувати про хід проведеної перевірки, використовувати дані звітних періодів, складатися під час проведення перевірки та містити відомості про проведені контрольні процедури та відповідність бухгалтерського обліку правилам, стандартам та чинним законам.

Робоча документація також повинна надавати повну інформацію, використовуючи якнайменшу кількість показників [54]. Під час здійснення перевірки, контролери можуть використовувати різні методичні підходи. З огляду на сучасну практику - найчастіші порушення у сфері обчислення ПДФО, саме через це варто починати перевірку з виключення помилок даного типу.

Наприклад, для перевірки коректності внесення змін до документів, контролер може застосовувати метод формального контролю, аналізуючи реєстрацію господарських операцій та транзакцій, пов'язаних з ПДФО та ВЗ. Цей метод допомагає виявити можливі помилки та переконатися в правильності заповнення реквізитів.

Методичний спосіб арифметичного контролю господарських операцій зі стягування податків є ефективним інструментом для перевірки правильності проведених розрахунків начислень та утримань податків. Цей метод використовує арифметичні операції для аналізу фінансових операцій та перевірки, чи відповідають вони вимогам податкового законодавства та стандартам бухгалтерського обліку. Нормативно-правовий фундамент, що стосується нарахувань та утримань ПДФО та ВЗ, постійно оновлюється. У зв'язку з цим, під

час контролю правильності сплати податків виникає необхідність у проведенні нормативно-правової перевірки. Саме ця перевірка дозволяє визначити основу для нарахування заробітної плати, обґрунтувати застосування різних розцінок і ставок оплати праці, а також перевірити правомірність утримань [54].

Додатково, існує метод контролю, відомий як «спільна перевірка суті документів», який використовується для зіставлення інформації, що міститься в різних документах, але стосується взаємопов'язаних операцій. Цей метод дозволяє контролювати показники обліку нарахувань та утримань і порівнювати дані в документах та облікових проведеннях. Наприклад, під час перевірки правильності виплати заробітної плати відповідно до розрахунково-платіжних відомостей, суми, вказані в цих відомостях, порівнюються з сумами, зазначеними в нарядах, рахунках та робочих договорах. Інформацію з розрахунково-платіжної відомості можна також порівняти з даними, представленими у податковому розрахунку [34].

Завершальний етап контролю передбачає узагальнення отриманих висновків і використання інформації, яка була зібрана під час перевірки, для формування висновків і рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків. Ця інформація зазвичай відображається у звіті про висновки внутрішнього контролю або внутрішній довідці.

На державному рівні в законодавстві зазвичай відсутня конкретна регламентація документальних форм для проведення внутрішнього контролю. Це може ускладнювати процес перевірки та складання висновків і негативно впливати на результативність управлінської діяльності організації, її економічну стабільність та потенційні позитивні зрушення.

Джерелами аналізу ефективності використання робочих ресурсів та доходів фізичних осіб є оперативна та бухгалтерська звітність, інформація, що міститься у табельному обліку первинних документів, хронометражний план, фотозйомка та інші матеріали, що є поза обліком. Під час перевірки облікової інформації щодо оплати праці для виконання контролю, аудитор повинен дотримуватися певної послідовності дій.

Незалежно від існуючих форм і схем оплати праці на підприємстві, першим кроком в процесі аудиту необхідно перевірити облік штату, який здійснюється в відділі кадрів організації. Під час цього дослідження та аудиту перевіряються особові картки, які створені для кожного працівника, і в яких вказані необхідні анкетні дані, а також фіксуються всі зміни, які відбуваються у його трудовій діяльності.

Паралельно з цим перевіряється правильність присвоєння кожному працівникові табельного номера, причому кожний виробничий підрозділ має свою власну серію номерів. Після цього проводиться перевірка правильності ведення оперативного обліку використання робочого часу, який може відображатися або загально по всій організації, або окремо для кожного виробничого підрозділу. Відомості заносяться в спеціальний табель обліку використання робочого часу.

На основі цього табеля, аналізуючи щомісячні дані та кожного окремого працівника, проводиться перевірка розрахунків та правильності фіксації робочого часу відповідно до календаря [34].

Для аналізу та аудиту нарахувань заробітної плати в організації можуть бути розроблені спеціальні тести та процедури: – тест для перевірки стану внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку розрахунків з колективом – тест для перевірки внутрішнього контролю, ґрунтуючись на принципах трудового законодавства, та розрахунків за операціями нарахування заробітної плати. Для більш ефективного проведення аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві рекомендується включати кошти, які слід виплатити робітникам, до робочого табеля або скласти окрему відомість. На основі цих даних можна вести облік операцій з оплати праці, не чекаючи формування розрахунково-платіжного документа в кінці місяця. Під час аналізу і аудиту важливо приділяти особливу увагу первинним документам, що регламентують стосунки з працівниками та нарахуванням та виплатою заробітної плати. Також слід чітко визначити відповідальність за кордонами обліку оплати праці, включаючи облік штату, облік використання робочого часу, облік виготовлення товарів та нарахування

заробітної плати, облік виконання норм виготовлення, облік розрахунків з працівниками та службовцями.

Приватне акціонерне товариство "БМУ №33", зареєстроване в Україні, має юридичну адресу: Київська область, Києво-Святошинський район, місто Боярка, вулиця Шевченка, будинок 193. Керівником компанії виступає Магомедов Магомед Абдулгамідович. Компанія спеціалізується на будівництві житлових та нежитлових об'єктів, що є її основним видом діяльності з кодом 41.20 за класифікацією.

Крім основної діяльності, ПрАТ "БМУ №33" також займається лісопильним і стругальним виробництвом (16.10), виготовленням інших дерев'яних будівельних конструкцій та столярних виробів (16.23), виробництвом металевих будівельних конструкцій та їхніх частин (25.11), а також електромонтажними роботами (43.21) та монтажем водопровідних мереж, систем опалення і кондиціонування (43.22). Ці види діяльності доповнюють основний профіль компанії, розширюючи спектр послуг, що надаються клієнтам.

Для проведення аналізу результативності системи оплати праці на прикладі ПрАТ «БМУ №33» за 2021-2023 роки розглянемо динаміку фонду оплати труда (табл. 3.1).

З аналізу фонду оплати праці ПрАТ «БМУ-33» випливає, що з 2021 по 2023 рік спостерігається позитивна динаміка зростання загального обсягу фонду. У 2022 році відбулося збільшення фонду на 10,1%, де його величина досягла 4632,3 тис. грн., порівняно з 4204 тис. грн. у попередньому році. У 2023 році цей показник зріс на 22%, сягнувши 5651,2 тис. грн.

Структура фонду оплати праці також зазнала змін. У 2021 році частка основної заробітної плати в загальному фонді становила 74,76%, але у 2022 році вона знизилася до 50,41%. Проте у 2023 році ця частка показала невелике зростання до 52,53%. Щодо додаткової заробітної плати, її частка зросла із 25,24% у 2021 році до 49,59% у 2022 році, але зазнала зменшення до 47,47% у 2023 році.

Таблиця 3.1 – Склад та динаміка фонду оплати труда ПрАТ «БМУ №33» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки						Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
	2021		2022		2023		22-21 рр.	23-22 рр.	22;21 рр.	23;22 рр.
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %				
Фонд основної заробітної плати, всього	3128	74,4	2 335	50,41	2968	52,53	-793,0	633	74,65	127,1
Фонд додаткової зарплати, всього з нього	807,5	19,21	2 297	49,59	2682	47,47	1489,	385	284,46	116,7
надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	72,7	1,73	746,3	16,11	859,0	15,20	673,6	112,7	1026,5	115,1
премії та винагороди, що носять системний характер	-	-	1 255	27,26	260,0	4,46	1255	-995	-	20,72
заохочувальні та компенсаційні виплати, всього, з них	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
матеріальна допомога	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
соціальні пільги, що носять індивідуальний характер	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Оплата за невідпрацьований час	155,3	4,60	298,8	6,45	177,4	3,14	143,5	-121,4	192,4	59,3
Фонд оплати праці, всього (ряд.1+ ряд.2)	4204	100,0	4632,3	100,00	5651,2	100,00	428,0	1019	110,1	122

Джерело: побудовано автором на основі [38]

Такі зміни у структурі фонду можуть свідчити про зміщення акцентів у політиці винагороди компанії, зокрема збільшення частки додаткових виплат може бути пов'язане з ростом мотиваційних заходів або виплати премій за результатами роботи.

Значне зростання фонду оплати праці на ПрАТ «БМУ-33» упродовж останніх років створює сприятливі умови для підвищення заробітної плати співробітників, а також для введення додаткових фінансових стимулів. Така тенденція є показником економічного зростання компанії та її здатності вкладати більше коштів у свій персонал, що, в свою чергу, може позитивно вплинути на мотивацію та продуктивність праці.

Для глибшого аналізу використання фонду оплати праці необхідно розглянути ряд факторів, що впливають на динаміку середньої заробітної плати робітників. Серед ключових аспектів:

Число відпрацьованих днів (заробітна плата кожного працівника залежить від кількості відпрацьованих ним днів, що у свою чергу може бути обумовлено нормами робочого часу, встановленими на підприємстві, а також відсутністю на роботі через хвороби чи відпустки).

Детальні показники середньої оплати праці подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Динаміка оплати праці робітників ПрАТ «БМУ №33» за 2021-2023 роки.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	22-21	23-22	22-21	23-22
Фонд оплати праці, всього (тис. грн.)	4204,2	4632,26	5651,21	428,06	1018,95	110,18	122,00
Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	25	26	27	1,	1	104,00	103,85
Відпрацьовано всіма працівниками, люд./год	52200	54288	56376	2088,00	2088	104,00	103,85
Середньомісячна оплата праці одного працівника, грн.	14014	14847	17442	833,00	2595	105,94	117,48
Середньогодинна заробітна плата, грн	80,54	85,33	100,24	4,79	14,91	105,95	117,47

Джерело: побудовано автором на основі [38]

Тривалість робочого дня (варіації у тривалості робочих днів, особливо в умовах неповного робочого дня або під час змінної роботи, можуть суттєво впливати на величину виплаченої заробітної плати).

Вплив зовнішніх та внутрішніх економічних умов (економічні цикли, зміни в законодавстві, інфляційні процеси та інші зовнішні чинники впливають на рівень заробітної плати. Внутрішні політики підприємства щодо оплати праці також можуть бути скориговані у відповідь на ці зовнішні зміни).

Аналізуючи ці аспекти, компанія може краще розуміти як змінюється рівень заробітної плати і як можливо додатково мотивувати співробітників. Це також дозволить ефективніше планувати бюджет на наступні періоди та прогнозувати економічні показники компанії.

Як видно з табл. 2.6, середньомісячна зарплата у ПрАТ «БМУ-33» у 2022 р. збільшився на 5,94% (з 14014 до 14847 грн.) в порівнянні з 2021 р. У 2023 р. вона збільшилася на 17,48% (з 14847 до 17442 грн.) відносно рівня 2022 р. Середньогодинна зарплата праці з 80,54 грн. у 2021 р. збільшилась до 85,33 грн у 2022 р. і зросла до 100,24% у 2023 р. Ці показники практично відповідають середнім по Україні.

Отже, головною причиною зростання фонду оплати праці працівників в обраній мною компанії є два основні фактори: підвищення розміру їхньої заробітної плати і зменшення середньооблікової кількості працівників.

3.2. Порядок та особливості оподаткування доходів фізичних осіб згідно чинного законодавства України

Запровадження воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року через повномасштабне вторгнення з боку росії значно змінило пріоритети державного управління. Основним завданням тепер стало не лише покращення, але й збереження національної економіки в умовах воєнного конфлікту. Попри воєнні виклики, бізнес і підприємництво в Україні зуміли продемонструвати відносну стабільність, що стало критично важливим для забезпечення фінансової стійкості держави та підтримки працездатного населення. У цих умовах уряд України

активно розробляє та впроваджує різноманітні ініціативи та мотиваційні механізми для стимулювання підприємницької діяльності. Зокрема, такі ініціативи орієнтовані на полегшення кредитування, спрощення ведення бізнесу та підтримку процесів релокації з регіонів, які зазнають військових дій, щоб зменшити економічний тиск на підприємства та сприяти їх стабілізації [15, с. 92].

Закон України № 2120-IX від 15 березня 2022 року привів до важливих змін у Податковому кодексі, спрямованих на підтримку осіб, що постраждали під час воєнних дій. Згідно із цим законом, всі види благодійної допомоги, що надаються фізичним особам з територій, де ведуться бойові дії, включно з допомогою від вітчизняних та закордонних благодійників, тепер звільняються від обкладення ПДФО та військового збору. Особливості нововведень відображені у пункті 165.1 статті 165 Податкового кодексу України, що визначає освітлені категорії доходів, звільнених від ПДФО.

Зміни в законодавстві стосуються різних аспектів допомоги:

Допомога від вітчизняних благодійників, надана фізичним особам під час воєнного або надзвичайного стану, звільняється від ПДФО. Це стосується учасників бойових дій, працівників державних служб та жителів територій, де ведуться бойові дії.

Допомога від закордонних благодійників також звільняється від ПДФО і спрямована на підтримку осіб, що постраждали від бойових дій чи форс-мажорних обставин під час воєнного стану.

Цільова та нецільова допомога, надана постраждалим від збройної агресії, також не підлягає оподаткуванню.

Передача такої допомоги має відбуватися через державний або місцевий бюджет або через зареєстровані благодійні організації, щоб гарантувати її цільове використання та забезпечити належний контроль за розподілом коштів.

Закон України від 1 квітня 2022 року № 2173-IX вніс суттєві зміни до адміністрування Єдиного податку III групи, який передбачає ставку 2%, що стосується спрощення процесу сплати ПДФО. Відповідно до цього закону, переплати з податку на прибуток підприємства та авансові внески, які існували на

момент переходу на єдиний податок, можуть бути використані для погашення майбутніх податкових зобов'язань, коли підприємство повертається до сплати податку на прибуток. Платники податків, які в році переходу на єдиний податок повертаються до сплати податку на прибуток, зобов'язані подавати податкову декларацію з нарахуванням податку на прибуток наростаючим підсумком від початку року.

Також важливо враховувати можливі негативні наслідки таких змін для державного бюджету та необхідність їх перегляду в залежності від економічного стану та фінансових потреб країни. ПДФО, як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку територій, має значний вплив завдяки мультиплікативному потенціалу доходів населення. Застосування прогресивного оподаткування або єдиної ставки обирається на основі економічного розвитку країни, рівня майнової нерівності та розвитку фінансової системи [41].

Розвинені економіки часто вдаються до диференціації податкових ставок, стимулюючи попит та сприяючи зростанню доходів від непрямих податків, що позитивно впливає на фінансові результати бізнесу. Збільшення фінансових ресурсів компаній сприяє зростанню виробничого споживання, збільшує фонд оплати праці, стимулюючи тим самим економічну активність і зменшуючи залежність місцевих бюджетів від дотацій.

Залежність між ставками податків і доходами громадян має створити адекватні умови для оподаткування, а також забезпечити раціональний перерозподіл податкового навантаження. Однак, для трансформаційних економік, застосування диференційованого підходу до оподаткування доходів фізичних осіб може спричинити діаметрально протилежні наслідки. Через відносну легкість ухилення від сплати ПДФО та складність контролю за правильністю обчислення податкових зобов'язань і повнотою їх сплати, виникає висока ймовірність збільшення податкового навантаження на найменш захищені та соціально незаможні верстви населення, погіршення пропорцій суспільного відтворення, збільшення соціально-економічної нерівності. Регіональні відмінності можуть призвести до нерівномірного розподілу між адміністративно-територіальними

одинацями відповідних надходжень, що спричинює надлишкову дотаційність депресивних територій [25, с. 55].

Таким чином, використання універсальної ставки ПДФО в Україні є логічно та економічно виправданим, принаймні до формування потужної інституційної архітектури фінансового простору, підвищення довіри економічних суб'єктів до діяльності органів управління публічними фінансами тощо. Водночас переважно позитивна тенденція надходжень вказує на потребу поступального вдосконалення методологічного інструментарію середньострокового бюджетного планування. Важливо вирішити ряд питань, що стосуються підвищення координації діяльності центральних фінансових служб і органів місцевого самоврядування на етапі розробки та корекції бюджетних планів і прогнозів, посилення свідомості платників податків щодо коректного та повного відображення первинної фінансової інформації.

Наразі методика інформаційної бази для прогнозування та планування надходжень ПДФО базується на макроекономічних та соціальних показниках розвитку [24, с. 133]. Основні індикатори, які використовуються, це обсяг витрат на оплату праці та середньомісячна заробітна плата. Визначаючи перший індикатор, враховується фонд оплати праці найманого персоналу, військовослужбовців, допомогу по тимчасовій непрацездатності, фінансовану за рахунок фондів загальнообов'язкового соціального страхування, а також різноманітні винагороди згідно соціально-трудова договорів. Середньомісячна зарплата коливається залежно від низки природних, демографічних, соціальних та економічних факторів.

Розбіжності між фактичними показниками збору ПДФО та прогнозними можуть пояснюватися комплексною взаємодією загальних та специфічних чинників. До загальних чинників належать:

- наявність фрагментарності у науково-методичному забезпеченні бюджетного планування та прогнозування, особливо у середньостроковій перспективі;

- функціональна ізоляція фіскальних інституцій від органів місцевого самоврядування під час розробки бюджетних проєктів, неефективність каналів обміну інформацією між ними;

- значний рівень тіньової економіки [5].

Специфічні чинники, що впливають на якість прогнозу надходжень ПДФО до місцевих бюджетів, включають:

- потенційну неточність оцінки соціально-демографічної ситуації, особливо у частині реального рівня безробіття та чисельності працюючих пенсіонерів;

- недосконалість механізму надання податкових соціальних пільг і невідповідність у оцінці чисельності їх потенційних отримувачів;

- стохастична оцінка обсягів реальних доходів населення, джерел їх походження та валюти [35, с. 363].

Податкові надходження місцевих бюджетів складаються із загальнодержавних та місцевих податків та зборів, де податок на доходи фізичних осіб відіграє ключову роль у фіскальній системі, розподіляючись між різними рівнями бюджету. Завдяки наявності міцної податкової бази, можливе ефективне планування та управління надходженнями від цього податку.

3.3. Проблемні аспекти та напрямки вдосконалення адміністрування податку на доходи фізичних осіб

У економічно розвинутих країнах високий рівень доходів населення супроводжується високими податковими ставками, зазвичай застосовується прогресивна шкала оподаткування: чим вищий дохід, тим більша ставка податку на доходи фізичних осіб. На відміну від України, де політика оподаткування ПДФО централізовано регулюється на державному рівні, багато іноземних країн надають місцевим владам значні повноваження у сфері податкового регулювання.

Важливість адаптованої до специфіки кожної держави системи оподаткування доходів фізичних осіб не може бути недооціненою. Така система є однією з ключових для наповнення державного бюджету, особливо враховуючи, що група платників ПДФО є найчисленнішою. На міжнародному рівні існує три основні моделі оподаткування доходів фізичних осіб: подвійний прибутковий податок, комплексна система оподаткування та плоский прибутковий податок.

Характерною особливістю оподаткування у Європі є використання прогресивної шкали оподаткування. Так, у Франції доходи категоризуються на 8 груп, кожна з яких має власний механізм розрахунку податків, зі ставками, що варіюються від 5,5% до 75% для сімей з доходом від 1 000 000 євро та більше, з урахуванням податкових пільг і відрахувань [9].

Проблематика сплати ПДФО в Україні та країнах ЄС має значний вплив на соціально-економічний розвиток цих країн, що відображено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб в Україні та в країнах ЄС

Україна	Країни ЄС
<ol style="list-style-type: none"> 1. Не досить повна база оподаткування. 2. Негнучкість національної системи оподаткування та її низька ефективність. 3. Відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб. 4. Високий рівень корупції в сфері оподаткування. 5. Загальноприйнята практика ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб. 6. Практично відсутня практика впровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіньовому секторі економіки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. За високих доходів фізичної особи рівень оподаткування високий (наприклад, до 75% у Франції, до 56,9% у Швеції). 2. Жорсткий рівень адміністрування та контролю за оподаткуванням. 3. Більшість країн ЄС стягують податок з абсолютно всіх доходів, отриманих в країні або за її межами (Швеція, Італія). 4. Стандартні податкові ставки в деяких європейських країнах не завжди застосовуються до іноземців, що мають вид на проживання.

Джерело: побудовано автором на основі [55]

У Німеччині базова ставка податку на дохід становить 0% для доходів, які не перевищують \$9 тис., тоді як для доходів між \$9 тис. та \$11,5 тис. застосовується ставка 2,56%. У Великій Британії річний податковий вільний мінімум становить 2790 фунтів стерлінгів, із застосуванням ставок 20%, 40% та 45%.

Основні негативні риси та проблеми сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Основні недоліки та проблеми сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб [22]

Негативні риси та проблеми	Можливі шляхи подолання існуючих недоліків
1	2
У країні діє пропорційна система оподаткування фізичних осіб, що не враховує низької частки дискреційного доходу переважної більшості населення	Визначення змісту податку взагалі (у законодавчому акті потрібно дати його конкретне несуперечливе визначення)
Низька соціальна ефективність податкових знижок та податкових соціальних пільг обумовлена інституційними чинниками	Поступове та послідовне реформування існуючого механізму функціонування ПДФО
Вітчизняне законодавство не передбачає підстав для застосування сімейного оподаткування.	Запровадження ставок оподаткування, що залежали б саме від розміру доходу (тобто чим вище рівень доходу, тим більший податок)
Недостатність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах	Уточнення алгоритму перерахунку суми податку
Відсутність суттєвої фінансової підтримки держави	Введення в податковий кодекс норми добровільного вибору виду оподаткування доходу
Нездатність органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання соціально-економічного характеру	Розроблення механізму стягнення податків з інших доходів громадян
Подвійне оподаткування при виплаті доходів суб'єктам підприємницької діяльності — фізичним особам	Впровадження засобів щодо підвищення ефективності податкового контролю (сприятиме подоланню зловживань щодо ухилення від сплати податків)
Відсутність механізмів ефективного впровадження в життя усіх законодавчо передбачених положень	Легалізація доходів громадян від тіньової економічної діяльності
Нерівномірність розподілу податкових надходжень по різних регіонах, оскільки рівень доходу залежить від рівня розвитку промислового виробництва в регіоні	Нарощування податкових надходжень до бюджету шляхом залучення таких резервів, як зростання доходів фізичних осіб, створення робочих місць, заходи щодо збільшення кількості працездатного населення та збільшення інвестицій в економіку
	Застосування комбінацій щодо використання ПДФО. Усі види доходів повинні мати особистий механізм оподаткування, який дійсно враховує особливості їх отримання, вагомість для платника та трудомісткість адміністрування

Продовження таблиці 3.4

1	2
Імовірність заниження платниками податку, особливо підприємцями, оподаткованого доходу і ухилення від сплати податку	<p>Прогресивна шкала має використовувати помірні ставки від 5 до 25%, що дасть змогу зменшити податкове навантаження на платників, які мають низький та середній рівень статку, та з часом підвищити його для платників, які мають високий рівень, що збільшить надходження до національного бюджету країни</p> <p>Основною метою вдосконалення ПДФО має бути підвищення рівня суспільного добробуту, що діє на користь самих платників податків. А це сприятиме підвищенню рівня податкової культури</p>

Джерело: побудовано автором на основі [22]

Водночас, у Швеції резиденти платять податки на всі доходи починаючи з 45 тис. євро на рік за прогресивною шкалою, де максимальна ставка досягає 56,9% [55, с. 965]. У Норвегії з резидентів стягується національний та місцевий податки з усіх доходів. ПДФО із заробітної плати розраховується за ставкою 9,5% для доходів від 220 501 до 248 500 норвезьких крон. Це свідчить, що у більшості європейських країн податок на доходи є місцевим податком, ставки якого регулюються місцевою владою [42, с. 103].

Так, кожна держава розробляє унікальну систему оподаткування доходів громадян, інтегруючи в неї законодавчо встановлені елементи податкової політики. Основною проблематикою в системі податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) є його соціальна несправедливість і відсутність нейтралітету до всіх категорій платників податків. Проблема полягає у застосуванні єдиної ставки податку на рівні 18% і нижчих ставок на оподаткування дивідендів — 5%, що призводить до того, що особи з мінімальними і середніми доходами сплачують пропорційно більше, ніж заможні верстви населення. Цей нерівномірний податковий тягар підкреслює потребу в реформуванні системи ПДФО для зменшення розриву між бідними і багатими [61, с. 250].

Таким чином, державна система адміністрування ПДФО має низку недоліків, серед яких:

- порушення принципу соціальної справедливості у процесі оподаткування;
- переважання фіскальної складової, з ігноруванням ролі податків як механізму перерозподілу доходів;
- нерівномірне податкове навантаження, що змушує більшість податкових внесків сплачувати особами з нижчими доходами;
- наявність тіньового сектору, де поширена виплата заробітної плати "у конвертах";
- високий рівень податкового навантаження на населення [56, с. 171].

Одним з ключових недоліків національної системи оподаткування доходів фізичних осіб є її надмірна фіскальна орієнтація, яка обмежує можливість ефективного перерозподілу доходів серед різних соціальних шарів. Це створює перешкоди для досягнення соціальної справедливості у доступі до громадських ресурсів та переводить фокус від безпосередньої державної соціальної допомоги, яка надається на основі потреби, до стимулювання низькооплачуваних працівників за допомогою податкових заходів, які стосуються доходів від праці.

Отже, аналізуючи наукові дослідження з оподаткування доходів фізичних осіб, можна зробити висновок, що впровадження прогресивної шкали податку є предметом жвавих дискусій серед законодавців. Серед них існують як прихильники такої системи, так і ті, хто виступає проти відновлення прогресивної шкали [16, с. 258].

В багатьох країнах світу, особливо в тих, що мають розвинуту ринкову економіку, прогресивне оподаткування є загальноприйнятим. Тим не менш, в Україні подібні спроби ввести диференційовані податкові ставки, можливо, викличуть гострі дебати [4, с. 53].

Опоненти введення диференційованих ставок стверджують, що основна мета таких заходів — збільшення податкових надходжень до державного бюджету — не буде досягнута через існуючі законні механізми мінімізації податкового навантаження, навіть за поточної ставки ПДФО у 18% [24]. Тим не менше, багато законодавців в країнах з розвиваючою економікою вважають за

необхідне повернутися до прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб, щоб забезпечити справедливіший розподіл податкового тягаря.

У зв'язку з виявленими недоліками в системі оподаткування доходів громадян в Україні, рекомендується низка заходів для її удосконалення, які мають бути реалізовані Урядом та Парламентом. Серед них:

1. Розширення бази оподаткування ПДФО, що включає оподаткування усіх доходів, які виплачуються з державних цільових фондів, включаючи доходи від інтелектуальної власності і компенсаційні виплати.

2. Введення прогресивної шкали оподаткування для забезпечення більшої справедливості.

3. Перегляд пільгової політики, встановлення неоподаткованого мінімуму на рівні мінімальної зарплати і цільова підтримка соціально незахищених категорій громадян.

4. Розробка нових підходів до оподаткування розкіші, що залучить додаткові доходи до бюджету [22, 31].

5. Зміцнення податкового контролю для мінімізації ухилення від сплати податків.

6. Легалізація доходів, отриманих від тіньової економіки.

7. Стимулювання збільшення податкових надходжень шляхом розвитку економіки і збільшення чисельності зайнятого населення.

8. Розробка диференційованих податкових механізмів для різних видів доходів.

9. Застосування помірних ставок від 5% до 25% в рамках прогресивної шкали, що зменшить навантаження на осіб з низькими та середніми доходами і з часом збільшить податкові надходження від осіб з високими доходами [35, с. 363].

10. Адаптація успішних практик країн ЄС для покращення національної системи ПДФО.

11. Постійне наукове і методологічне обґрунтування бази оподаткування ПДФО.

12. Відмова від виключно фіскального підходу на користь підвищення рівня суспільного добробуту і податкової культури, що в кінцевому підсумку сприятиме вдосконаленню системи оподаткування.

Невикористання ресурсів тіньової економіки значно знижує фіскальну ефективність податку на доходи фізичних осіб. Для розв'язання цієї проблеми необхідно запровадити комплекс заходів, які дозволять збільшити прозорість фінансових операцій та ефективність податкового адміністрування. Серед таких заходів:

1. Посилення прозорості та відкритості в економічній діяльності для забезпечення кращого контролю над фінансовими потоками.
2. Збільшення рівня податкового контролю з метою мінімізації ухилення від сплати податків.
3. Розробка та реалізація механізмів, які допоможуть легалізувати тіньові доходи громадян.
4. Впровадження прогресивної шкали оподаткування для справедливішого розподілу податкового навантаження.
5. Надання цільових соціальних пільг для сімей, що перебувають у складних умовах.
6. Розширення бази оподаткування ПДФО, включно з увагою до податку на розкіш.
7. Стимулювання збільшення доходів громадян через створення нових робочих місць і підтримку підприємництва.

Перегляд підходу до ПДФО не лише як до інструмента забезпечення державних доходів, а як до засобу підвищення загального рівня соціального добробуту [45, с. 104].

Ці заходи сприятимуть збільшенню фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб та підвищенню загального рівня життя в країні.

Системи оподаткування прямих податків з доходів фізичних осіб за кордоном формувались десятиліттями, підкріплені глибоким розумінням громадянами своїх конституційних обов'язків сплати податків. Важливу роль в

цьому процесі відіграли значні соціальні витрати та увага держави до потреб платників податків, що сприяло формуванню власної податкової культури. Ця культура суттєво відрізняється від українських реалій, де сприйняття податку часто зводиться до примусового платежу [55, с. 967].

У різних країнах поняття "податок" інтерпретується по-різному: у Німеччині це вважається підтримкою держави, у Великобританії — обов'язком перед державою, у США — таксою, у Франції — обов'язковою платою. Такі різні підходи впливають на ставлення громадян до сплати податків та на ефективність податкових систем.

Незважаючи на зусилля української влади щодо покращення системи оподаткування доходів громадян, система все ще має резерви для підвищення ефективності. Для покращення податкових надходжень і економічного стану країни важливо вжити наступні заходи:

1. Зменшення податкового навантаження для малозабезпечених громадян, щоб зменшити їхню фінансову тягар і сприяти соціальній справедливості.

2. Диференціація ставок податку на доходи фізичних осіб і єдиного податку залежно від виду діяльності, розміру доходу, сімейного стану, кількості працюючих у сім'ї, а також врахування кількості дітей та пенсіонерів.

3. Запровадження прогресивної шкали оподаткування для створення більш справедливої системи, де більше сплачують ті, хто заробляє більше [11, 33].

Ці заходи можуть сприяти формуванню більш справедливої та ефективної системи оподаткування в Україні, яка б враховувала потреби всіх верств населення та сприяла збільшенню довіри та відповідальності серед платників податків.

Реформування податкової системи в Україні вимагає особливої уваги до методів, що спрямовані на соціальний захист громадян, легалізацію заробітної плати та боротьбу з "тіньовим сектором" економіки. Важливим кроком може стати перегляд шкали прогресивного податку на доходи фізичних осіб, зокрема збільшення кількості щаблів цієї шкали в залежності від розміру річного

оподатковуваного доходу. Також необхідне зменшення ставки соціального внеску для поліпшення умов ведення бізнесу та сприяння офіційному працевлаштуванню [56, с. 171].

Підходи до реформування мають ґрунтуватися не тільки на копіюванні зарубіжного досвіду, а на адаптації кращих практик з урахуванням українських реалій. Створення власної справедливої та ефективною моделі системи оподаткування є ключовим для забезпечення соціальної рівності.

Важливі напрямки подальших реформ включають:

1. Введення неоподатковуваного мінімуму — заміна існуючої податкової соціальної пільги, що сприятиме зменшенню податкового тягаря на найменш забезпечені верстви населення.

2. Запровадження прогресивної шкали оподаткування — для забезпечення більш справедливого розподілу доходів та зменшення розриву між багатими та бідними.

3. Окреме оподаткування доходів домогосподарств — що дозволить більш точно регулювати податкові зобов'язання в залежності від сімейних обставин.

4. Податок на розкіш — як інструмент для забезпечення додаткових надходжень до бюджету з високодоходних груп населення [37].

Такі заходи сприятимуть зміцненню податкової системи, збільшенню її прозорості та ефективності, а також поліпшенню загального економічного стану в країні.

Пропонована реформа податкової системи в Україні, розроблена Верховною Радою, має на меті суттєві зміни у методах оподаткування доходів громадян. Ініціатива Галини Третякової, яка займає посаду голови комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, пропонує перехід на систему оподаткування, яка б охоплювала не окремих індивідуумів, а цілі родини або домогосподарства. Такий підхід уже довів свою ефективність у багатьох розвинутих країнах світу і вважається оптимальним для створення справедливої податкової системи.

Головна ціль запропонованих змін полягає у збільшенні доступних коштів для громадян шляхом зменшення необхідності виплат державних субсидій та інших форм соціальної допомоги. Згідно з планом Галини Третякової, на кінець податкового року держава має намір повертати частину сплаченого податку на доходи фізичних осіб родинам, чий сумарний дохід на члена родини не досягає прожиткового мінімуму. Це дозволить родинам мати достатньо коштів для покриття основних життєвих потреб, тим самим зменшуючи залежність від соціальної підтримки з боку держави [32].

Такий підхід не тільки зменшує бюрократичний тягар на систему соціального захисту, але й дозволяє зосередити ресурси на тих, хто має справжню потребу, зокрема на осіб з інвалідністю та багатодітні сім'ї. Водночас це сприятиме стимулюванню економічної активності, оскільки збільшення грошових коштів у руках громадян може підвищити їхні витрати та інвестиції.

Важливим аспектом реформи є також необхідність вдосконалення роботи податкових органів, особливо в аспектах контролю за своєчасністю та повнотою сплати податків. Податкова служба має забезпечити високий рівень прозорості і ефективності, аби запобігти можливостям для ухилення від сплати податків. Розвиток таких механізмів є критичним для забезпечення справедливості та рівності в оподаткуванні [36].

Наразі значна частина українських домогосподарств, близько 40%, отримує комунальні субсидії, які фактично компенсують високі витрати на утримання житла. Однак ця система має альтернативу: замість субсидій можна було б повертати громадянам частину їхнього переплаченого податку на доходи фізичних осіб. Це стосується коштів, які йдуть на покриття прямих витрат кожного члена родини. Такий підхід міг би зменшити навантаження на чиновницьку систему та органи соціального захисту населення, а також спонукав би громадян не приховувати свої доходи, оскільки вони б знали, що за підсумками року отримають повернення частини сплаченого податку [39].

Крім того, важливою ініціативою став законопроект № 7406, зареєстрований у Верховній Раді 22 травня 2022 року. Цей законопроект внесе

зміни до Податкового кодексу України та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо підтримки роботодавців та працівників в умовах воєнного стану. Ці зміни мають на меті зниження податкового навантаження на заробітну плату, забезпечення значної підтримки роботодавцям і працівникам, що сприятиме відновленню економіки. Це, в свою чергу, має стимулювати збільшення зайнятості, зменшення безробіття, виведення заробітної плати з "тіні", поліпшення соціально-економічної ситуації, збільшення надходжень до місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України в середньостроковій перспективі, а також посилення партнерства між державою та бізнесом.

Законопроект № 7406 пропонує значущі зміни у системі оподаткування доходів фізичних осіб, які отримують заробітну плату в Україні. Ініціатива зосереджена на впровадженні прогресивної ставки оподаткування для заробітних плат, яка включає основну, додаткову, а також різні заохочувальні та компенсаційні виплати, вираховані в рамках трудових відносин. Ці виплати можуть бути в натуральній формі, відповідно до чинного Закону України «Про оплату праці».

Внесені зміни передбачені у підрозділі 1 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України, а також у розділі VIII Закону України від 08.07.2010 № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Згідно з запропонованими змінами, нові ставки податку на доходи фізичних осіб мають застосовуватися тимчасово, починаючи з 01 липня 2022 року та протягом усього періоду воєнного стану.

Таблиця 3.5 – Ставки ПДФО за законопроектом № 7406

Діапазон	ПДФО
не більше 5 розмірів мінімальної (не більше 32500 грн) заробітної плати (МЗП) на місяць	9%
від 5 до 10 МЗП (від 32500 грн до 65000 грн)	9% з 5 розмірів МЗП + 18 % з суми перевищення понад 5 МЗП
від 10 розмірів МЗП (від 65000 грн)	9% з 5 розмірів МЗП + 18% з 10 розмірів МЗП +25% з суми понад 10 МЗП

Джерело: побудовано автором на основі [36]

Цей крок спрямований на підтримку роботодавців та працівників в умовах воєнного стану, що допоможе зниженню податкового навантаження на заробітну плату. Очікується, що такі зміни сприятимуть відновленню економіки, збільшенню зайнятості населення, зменшенню безробіття, а також сприятимуть виведенню заробітних плат з тіньового сектора. Загалом, ці заходи мають покращити соціально-економічну ситуацію в країні, збільшити надходження до місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України, а також посилити співпрацю між державою та бізнесом у ці складні часи.

Реалізація законопроекту, який передбачає введення прогресивних ставок оподаткування доходів на період воєнного стану, може мати значний вплив на дохідну частину бюджетів на всіх рівнях. Внаслідок цих змін місцеві бюджети громад можуть втратити значні суми, оцінені в 10,1 млрд грн на місяць. Такі значні фінансові втрати можуть суттєво погіршити соціально-економічне становище регіонів у складних умовах воєнного часу. Це, у свою чергу, зажадає від місцевої влади шукати додаткові джерела доходів для компенсації цих втрат, що може призвести до перерозподілу бюджетних коштів або пошуку нових фінансових резервів.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) в Україні, подібно до прибуткових податків у багатьох розвинутих країнах, відіграє ключову роль у формуванні бюджету країни. Незважаючи на те, що кожна країна розробляє власний механізм оподаткування доходів населення, базові теоретичні принципи залишаються спільними.

Україна пройшла власний унікальний шлях еволюції ПДФО, який характеризувався частими змінами в правовій базі та особливостями в адаптації законодавства. ПДФО в Україні є одним з основних бюджетоформуючих податків, забезпечуючи зв'язок між платниками податків і державою, а також між платниками податків і органами місцевого самоврядування. Завдяки цьому податку платники мають можливість контролювати використання державних коштів, що сприяє збільшенню прозорості та відповідальності в управлінні бюджетними ресурсами.

Реформи у сфері децентралізації та податкової політики суттєво вплинули на удосконалення податкової системи України, зокрема на механізм справляння податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Цей податок почав відігравати значно важливішу фіскальну роль, особливо у контексті новостворених об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Завдяки процесу бюджетної децентралізації, ПДФО став одним із ключових стимулів для територіальних громад щодо об'єднання.

Створення ОТГ і передача їм певної частини повноважень, включно із можливістю зарахування частки ПДФО, забезпечило значне зростання надходжень від цього податку. Така зміна сприяла підвищенню фінансової самостійності громад і стимулювала їх до активнішої економічної діяльності, що є ключовим фактором стабілізації і розвитку місцевих економік.

Проте, проблема "тінізації" доходів, зокрема через виплату "сірої" заробітної плати, залишається викликом, який стримує потенціал збільшення надходжень від ПДФО. "Сіра" зарплата не тільки зменшує обсяги офіційних податкових надходжень, але й негативно впливає на соціальний захист працівників. Відсутність офіційного оформлення доходів ускладнює доступ до соціальних гарантій та пенсійних накопичень для значної частини населення.

Враховуючи це, ключовим напрямом подальших реформ має стати не тільки підвищення ефективності податкової системи, але й боротьба з тіньовою економікою. Це вимагає комплексного підходу, включно з покращенням податкового адміністрування, зміцненням законодавчої бази, а також застосуванням заходів, що сприятимуть легалізації доходів і зменшенню рівня "сірої" зарплати. Ці дії не тільки підвищать податкові надходження, але й сприятимуть створенню більш справедливого та прозорого економічного середовища.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретичних, методичних та організаційних засад обліку, контролю та оподаткування доходів фізичних осіб дозволило сформулювати наступні висновки.

1. Здійснене узагальнення теоретичних підходів українських та зарубіжних вчених щодо сутності та класифікації доходів, дозволило запропонувати наступне бачення цього поняття (грошові та негрошові надходження в матеріальній та нематеріальній формі, одержані платником податку протягом податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами) та комплексний підхід до класифікації доходів фізичних осіб.

Такий підхід базується на двох фундаментальних компонентах, а саме: класифікації доходів у відповідності до загальноекономічного підходу та класифікації доходів фізичних осіб з метою оподаткування. В рамках загальноекономічного підходу запропоновано класифікацію за такими критеріями як: за монетарністю, за матеріальною формою, за способом формування, за участю у суспільному виробництві, за купівельною спроможністю, за можливістю розпорядження, за ймовірністю отримання, за періодичністю, за напрямом використання, за легальністю. В рамках класифікації доходів фізичних осіб з метою оподаткування за такими критеріями як: за етапом формування, за належністю до оподаткування, за резидентським статусом, за джерелом походження, за критерієм прикладених зусиль.

2. Обґрунтовано, що виокремлення таких груп доходів фізичних осіб з метою оподаткування, які структуровані за окремими складовими та розширені сукупністю видів доходів узагальнених за критерієм прикладених зусиль на активні (трудові, комерційні) та неактивні (інвестиційні, пасивні) дозволить ревіталізувати податок на доходи фізичних осіб шляхом конкретизації пропозицій щодо його удосконалення в частині оподаткування окремих видів доходів та у підсумку посилити ефекти цього податку.

3. Оподаткування доходів фізичних осіб можна розглядати з позицій комплексного підходу, який включає три основні аспекти: явище, процес і систему. Як явище, оподаткування відображає в собі формування комплексу організаційних та економічних умов, а також зовнішній вплив на застосування податкових інструментів. Як процес, воно охоплює низку послідовних дій, спрямованих на наповнення бюджетів через збір податків. Третім аспектом є система, яка визначається як сукупність взаємопов'язаних елементів, що функціонують як єдність та взаємодіють із зовнішнім і внутрішнім середовищем.

4. Ефективна система оподаткування доходів фізичних осіб повинна базуватися на наукових принципах та відображати ключові пріоритети. Створення такої системи вимагає чіткого розмежування стратегічних і тактичних цілей та обґрунтування заходів на основі наукових досліджень. Це передбачає інтеграцію податкової служби з академічними установами, що сприятиме підвищенню ефективності збору податків і зменшенню можливостей для ухилення від сплати податків, водночас забезпечуючи стабільність і прозорість наповнення державного бюджету.

5. Податок на доходи фізичних осіб є ключовим джерелом бюджетних надходжень, відіграючи значущу роль у фінансуванні державних витрат. Основне його призначення полягає у забезпеченні державного бюджету, а також впливі на соціальну справедливість через перерозподіл доходів у суспільстві. Цей податок також сприяє фінансовій стабільності країни та розвитку громадського сектору. Податкові агенти, зокрема роботодавці, несуть обов'язок інформувати податкові органи про суми нарахованого та сплаченого податку.

6. ПДФО, що є обов'язковим платежем, нараховується на доходи як резидентів, так і нерезидентів, спрямовуючись до загальнодержавного бюджету України. Функціонально податок виконує фіскальну роль, забезпечуючи доходи бюджету, та регулюючу, впливаючи на перерозподіл ВВП між суб'єктами національної економіки. В Україні стандартна ставка ПДФО становить 18%, однак із додаванням військового збору (1,5%), загальне податкове навантаження на доходи фізичних осіб складає 19,5%. В порівнянні, у багатьох розвинених

країнах Європи ставки цього податку вищі та часто мають прогресивний характер. В структурі доходів державного бюджету України ПДФО залишається найбільш вагомим джерелом податкових надходжень серед усіх прямих податків.

7. Питання нарахування доходів фізичним особам та обліку оплати праці мають важливе значення в роботі бухгалтерії кожної організації. Доходи фізичних осіб є центральною точкою інтересів усіх сторін: підприємства, працівників, податкової служби і так далі. Значення доходів фізичних осіб надзвичайно важливе, і тому діяльність бухгалтера, пов'язана з обліком витрат на оплату праці, є критично важливою.

Тому, бухгалтерський облік оплати праці на підприємстві повинен забезпечувати:

- точний розрахунок заробітної плати для кожного працівника відповідно до кількості та якості виконаної ним роботи та систем оплати праці, які діють в організації;
- правильний розрахунок утримань з заробітної плати, таких як податки, страхування, пенсійні внески і так далі;
- контроль за дотриманням працівниками дисципліни, використанням робочого часу та виконанням норм виробітку;
- вчасне виявлення резервів для подальшого підвищення ефективності праці та оптимізації фонду заробітної плати;
- точний розподіл витрат на оплату праці за різними напрямками.

Загалом, бухгалтерський облік оплати праці має за мету забезпечити ефективно та точно управління ресурсами підприємства та відповідність законодавчим вимогам.

8. Ефективна робота будь-якого суб'єкта господарювання ґрунтується на належно впорядкованій системі нарахування та контролю. Незалежно від форми власності, компаніям необхідний бухгалтерський облік, який виступає основою для підтвердження юридичної та фінансової обґрунтованості їхніх дій, взаємодії з органами державного управління та відповідності встановленим нормам і правилам.

9. Останніми роками законодавство та нормативні акти, що регулюють оподаткування витрат на оплату праці, зазнавали частих та суттєвих змін. Ці документи були повторно переглянуті та розширені законами України, призвівши до значних змін у базі оподаткування. Саме тому для бухгалтерів важливо мати глибоке розуміння того, як правильно проводити оподаткування різних видів витрат на оплату праці в цей період, оскільки правила і ставки оподаткування можуть змінюватися.

10. Під час виконання магістерської кваліфікаційної роботи було досліджено оподаткування доходів фізичних осіб на прикладі ПрАТ «БМУ №33». Зокрема, робота включала аналіз документального оформлення операцій з оплати праці та особливостей синтетичного і аналітичного обліку заробітної плати, а також нарахувань та утримання, пов'язаних із заробітною платою. Також розглянуто порядок оформлення розрахунків з робітниками та виплати заробітної плати на прикладі підприємства ПрАТ «БМУ №33».

11. У зв'язку з широким охопленням та стабільністю бази оподаткування, податок на доходи фізичних осіб є ключовим фінансовим інструментом, що впливає на адміністративно-територіальну реформу в Україні. Проте, існує потреба у перегляді механізму розподілу ПДФО між рівнями бюджетної системи. Ця потреба виникає через підтримання залежності місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів, що в певному сенсі обмежує їх фінансову незалежність. Відповідно, слід розглянути можливості більш повного використання податкового потенціалу ПДФО, забезпечивши при цьому оптимальний розподіл надходжень між місцевими бюджетами, щоб максимізувати їх частки від загальних зборів цього податку. Такий підхід може значно зміцнити фінансову незалежність на місцевому рівні і сприяти більш ефективному управлінню ресурсами.

12. У 2022 році структура доходів українців зазнала деяких змін. Заробітна плата становила 45,41% від загальних доходів населення, що є значним показником. Соціальні допомоги та інші поточні трансферти склали 33,29%

загальних доходів, показуючи їх важливу роль у доходах громадян. Прибуток та змішаний дохід внесли 19,02%.

Протягом року відбулися помітні зміни в розподілі цих доходів. Зокрема, частка заробітної плати зросла до 52,32%, що може свідчити про зростання зарплат або про збільшення кількості високооплачуваних вакансій. У той же час, частка прибутків та змішаного доходу знизилася до 13,18%, що може бути пов'язано з економічними труднощами або змінами у веденні бізнесу. Частка доходів від власності також зменшилася, становлячи лише 1,12%, що вказує на можливе зниження рентних виплат або інших власницьких відрахувань. З іншого боку, частка соціальних допомог та поточних трансфертів зросла незначно, до 33,36%, підкреслюючи їх стабільність як джерела доходу для певної частини населення.

13. Аналіз поточної системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні вказує на наявність декількох вагомих недоліків, зокрема стосовно порядку нарахування та адміністрування податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Хоча цей податок забезпечує важливі надходження для бюджетів різних рівнів, існуючий механізм має значні проблеми, як-от використання пропорційних ставок податку і відсутність єдиної системи оподаткування доходів на рівні сімей, що може сприяти дискримінації та нерівності.

14. В Україні податок може нараховуватися за різними моделями, включно з прогресивною шкалою, та може бути розподілений між місцевими та загальнодержавними бюджетами залежно від податкової спроможності регіону. Такий підхід дозволяє врахувати різні економічні умови та потреби різних територій.

15. Однією з рекомендацій є реформа системи ПДФО, яка б передбачала оподаткування не окремої особи, а всього домогосподарства. Такий підхід демонструють розвинені країни, де оподаткування доходів здійснюється з урахуванням всіх членів сім'ї, що сприяє більш справедливому розподілу податкового навантаження. В Україні, на жаль, нинішній порядок оподаткування може створювати надмірні тягарі для осіб, які утримують непрацездатних членів

родини, вимагаючи однакових податкових відрахувань від усіх працюючих, незалежно від їхніх обставин. Такий підхід потребує корекції з метою забезпечення рівності та ефективності податкової системи.

16. Перед тим як запровадити реформу оподаткування доходів фізичних осіб, потрібно вжити декілька ключових заходів для забезпечення її успішності та справедливості. По-перше, важливо коректно визначити реальний розмір прожиткового мінімуму, який, за оцінками, сьогодні має складати приблизно 5-6 тисяч гривень на місяць. Ця цифра значно перевищує встановлений офіційно рівень і має відображати реальні потреби громадян для забезпечення належного рівня життя.

По-друге, необхідно здійснити заходи, спрямовані на поступове підвищення добробуту населення, аби досягти відповідності доходів кожного громадянина розрахунковому реальному прожитковому мінімуму. Без цього кроку відшкодування ПДФО з державного бюджету буде неможливим через відсутність необхідних фінансових ресурсів.

По-третє, потрібно встановити оподатковувані ставки таким чином, щоб доходи на члена родини після сплати податків не опускалися нижче визначеного прожиткового мінімуму. Це забезпечить справедливий розподіл податкового тягаря, зменшить соціальну напруженість і сприятиме стабільності та прозорості у фінансовому секторі країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17>
2. Бюджетний кодекс України URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/kodeksi/print-73939.html>
3. Андрущенко В. Л. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 210 с.
4. Березовська С. В. Сутність та елементи податку на доходи фізичних осіб з заробітної плати в деяких країнах світу: досвід для України. *Держава та регіони*. 2019. №2. С. 50–55.
5. Божанова О.В., Петрова Л.В. Реформування податку з доходу фізичних осіб: сучасний стан та перспективи. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2020. № 2. С. 65-74.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: Перун. 2004. 1440 с.
7. Волот О.І., Пономаренко В.С. Податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний внесок в одній формі податкової звітності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 12. С. 19-26.
8. Галамай Р.Я. Шляхи підвищення ефективності справляння податків до бюджетів територіальних громад на основі податкового менеджменту. *Регіональна економіка*. 2020. №4. С. 86-92.
9. Галамай Р.Я. Пропозиції справляння ПДФО до місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Міжнародна науково-практична конференція «Трансформаційні процеси національної економіки: теоретичні і практичні аспекти»* (Львів, 30 січня 2021 р.). С. 117-122.
10. Гордєєва-Герасимова Л., Крайня А. Особливості оподаткування фізичних осіб. *Вісник Хмельницького національного університету* 2022, № 5, Том 1. С. 113-119.
11. Громов П. Як збалансувати податки під час війни. *Урядовий кур'єр*.

2022. 27 травня.

12. Гуріна Н.В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 12. Ч. 1. С.203–205.

13. Діброва О. Л. Оподаткування доходів фізичних осіб: теоретичний аспект. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки : матеріали міжн. податкового конгресу (м. Ірпінь, 3 грудня 2020 р.)*. Ірпінь: 2020. С. 619–622.

14. Діброва О. Л. Компенсаційні інструменти податку на доходи фізичних осіб: сучасні виклики. *Наукові проблеми господарювання на макро, мезо та мікроекономічному рівнях : матеріали ХІХ міжн. наук.практ. конф., присвяченої 100річчю ОНЕУ (м. Одеса, 17–18 травня 2021 р.)*. Одеса: ОНЕУ, 2021. С. 143–145.

15. Діброва О. Л. Оподаткування доходів фізичних осіб в умовах воєнного стану в Україні. *Наукові проблеми господарювання на макро, мезо та мікроекономічному рівнях : матеріали ХХ міжн. наук.практ. конф. (м. Одеса, 14–15 квітня 2022 р.)*. Одеса: ОНЕУ, 2022. С.92–93.

16. Діброва О. Л., Садчикова О. О. Перспективи модернізації податку на доходи фізичних осіб в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Фінансові інструменти сталого розвитку : матеріали V міжн. наук.практ. конф. (м. Чернівці, 27 квітня 2023 р.)*. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2023. С. 255–259.

17. Донець Т. А. Дохід платника як засада визначення обов'язку зі справляння податку. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2013. № 1. С. 79–82.

18. Дубоносова А. С. Правове регулювання об'єкта оподаткування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2009. 217 с.

19. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. *Економіка і організація управління*. 2019. №1. С. 43–52.

20. Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Сучасна економіка: навчальний посібник. Київ: Вища школа. 2005. 287 с.

21. Завадський Й.С., Осоковська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 355 с.
22. Желевська О.Ю., Супрович Г.О. Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб: URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610594.pdf>.
23. Журавка Ф., Кравченко О., Овчарова Н., Олексич З., Подмаров О. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: аналіз детермінант. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Том 2. №33. С. 131-138.
24. Івасюк В.Е. Модернізація системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 080008. Київ. 2019. 282 с.
25. Кемпбел Р., Макконнел С., Брю Стенлі Л. Аналітична економія. Частина друга: Мікроекономіка. 13 видання. Пер. з англ. Київ: Просвіта, 1999. 650 с.
26. Кізима Т.О. Фінанси домогосподарств: концептуальні засади теорії і практики : дис. ... дра екон. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2011. 467 с.
27. Коровій В.В. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 328-336.
28. Корягіна Т., Єльченко В. Аналіз сучасного стану реалізації податкової політики в Україні в умовах децентралізації. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету* 2019. № 3. С. 96-112.
29. Котіна Н.М., Степура М.М., Тимченко О.М. Макроекономічні впливи на доходи місцевих бюджетів України: аналітичний зріз. *The actual problems of regional economy development*. 2018. Том 1 (14). С. 241-253.
30. Коцан Л.М. Соціально-регулююча роль оподаткування доходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 22(2). С. 88-91.
31. Коцан Н. М. Визначення сутності, класифікація та диференціація доходів населення. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природноресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*.

2014. Вип. XX. № 1 (Ювілейний). С. 133–143.

32. Кощенко К.В. Особливості формування та класифікація доходів домогосподарств в сучасних умовах. *Сучасні питання економіки і права*. 2013. Вип. 1. С. 80–85.

33. Лютий І.О. Доходи населення та їх роль у формуванні фінансових ресурсів держави. *Світ фінансів*. 2011. № 2. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18952/>

34. Лютий І.О., Іванюк В.Е. Оподаткування доходів фізичних осіб та місцеві фінанси: суперечності й перспективи їх розв'язання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 1(196). С. 53-59.

35. Мандзюк О.І. Компаративний аналіз оподаткування фізичних осіб у країнах Центральної Європи, Північної Америки та в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3(81). С. 358-364.

36. Огляд законопроєкту №7406 щодо підтримки роботодавців та працівників в умовах воєнного стану. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15108>

37. Опарін В.М. Фінансова система України: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 239 с.

38. Офіційний портал Міністерства фінансів України URL <https://mof.gov.ua/uk>

39. Офіційний портал Державної податкової служби України URL: <https://tax.gov.ua/>

40. Офіційний портал Державної служби статистики України URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

41. Парнюк В. Визначення поняття «дохід» в економічній теорії. *Економіка України*. 2022. № 3. С. 36–48.

42. Підгірна В.С. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах відкритої економіки: дис. ... канд. екон. наук. Львів, 2016. 290 с.

43. Пітюлич М.І., Кушнір Ю.Б. Теоретичні аспекти доходів

домогосподарства в ринковій економіці. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. Спецв. 33. ч. 1. С. 6–10.

44. Податок на доходи фізичних осіб та єдиний соціальний внесок: новації реформ та їх наслідки: монографія / Ю.В. Сибірянська та ін. Київ : Алерта, 2018. 442 с.

45. Попадинець Н. М., Жебчук Р. Л. Державна політика регулювання доходів в умовах підвищення фіскальних ризиків, спричинених пандемією COVID-19. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. № 2. Том 6. С. 99 – 106.

46. Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску : наказ МФУ від 13 груд. 2015 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15#Text>

47. Раделицький Ю.О., Галамай Р.Я. Податкова достатність бюджетів територіальних громад в умовах децентралізації: інтегральне оцінювання. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 60. С. 105-114.

48. Рядінська, В. О., Дмитрик, О. О. Трансформація змісту поняття «доходи фізичних осіб в податковому законодавстві України. *Київський часопис права*, 2023. Вип. 1. С. 93-99.

49. Райнова Л.Б. Оподаткування доходів фізичних осіб в контексті соціальної справедливості та ефективності. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 080008. Київ. 2019. 298 с.

50. Савченко А.І., Славкова А.А. Фіскальні заходи України в умовах пандемії. *Матеріали конференції Фінансова політика України: можливості та обмеження в умовах глобальних економічних шоків*. 2021. С. 108-113.

51. Сидорович О. Ю. Діалектика оподаткування: інституціональні консенсуси і конфлікти : монографія. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. 432 с.

52. Славкова А. А. Нейтральні доходи в особистому прибутковому

оподаткуванні: практичні аспекти методології. *Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2009. № 3–4. С. 45–51.

53. Слатвінська М. О., Діброва О. Л. Наукові підходи до класифікації доходів фізичних осіб. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 4 (246). С. 132–144.

54. Старовойт Л.Л. Державне регулювання оподаткування доходів населення в умовах євро інтеграції. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 080003. Кропивницький. 2021. 218 с.

55. Тимченко О.М., Сибірянська Ю.В. Уніфікована звітність з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску: застосування досвіду країн ЄС в Україні *Економіка та суспільство* 2018. Вип.14. С. 961-968.

56. Укрин В. Фіскальні та соціальні детермінанти оподаткування доходів фізичних осіб. *Податки і фіскальна політика*. 2021. №1. С. 163-173.

57. Управління трудовим потенціалом. Управління трудовим потенціалом : навч. посіб. / І. М. Кравець. Хмельницький : Цюпак, 2015. 421 с.

58. Швабій К.І. Оподаткування доходів населення: проблеми науки і практики : монографія. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2009. 296 с.

59. Шмир І.П. Інтерпретація доходів населення у контексті податку на доходи фізичних осіб. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014 Вип. 8. ч. 6. С. 193–197.

60. Шульженко О. В. Правове регулювання податкової бази: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2012. 199 с.

61. Чернега В. В., Мовчан Д. О. Аналіз оподаткування доходів фізичних осіб в Україні на сучасному етапі. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 13(13). С. 243-252.

62. Юрчик Г.М. Доходи населення: теоретичний аспект, структурно-динамічні особливості формування в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. «Економічні науки»*. 2022.

Вип. 4 (100). С. 222–240.

63. Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue Economics: principles, problems, and policies. 2009.

64. Dodds C Understanding the three types of income: Earned, investment, and passive. The three ways you make money. Britannica Money/ URL: <https://www.britannica.com/money/typesofincome>

65. Michelle P. Scott. Income Definition: Types, Examples, and Taxes. Investopedia. New York 2023. URL: <https://www.investopedia.com/terms/i/income.asp>

66. Sir John Richard Hicks. Value and Capital. Oxford University Press, 1939. 343 p.

67. The 4 Major Types of Income: Definitions and Examples. Indeed Career Guide. Australia. 2022 URL: <https://au.indeed.com/careeradvice/careerdevelopment/typesofincome>

68. Дорошенко В.О. Роль оподаткування доходів фізичних осіб у забезпеченні економічного розвитку та соціальної рівноваги. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. Конф. Луцьк: ВІП Луцького національного технічного університету, 2024. С. 122-124

ДОДАТКИ

Підходи до класифікацій доходів

Автор	Критерії класифікації	Види доходів
1 І.О. Лютий [33, с. 61].	за факторами виробництва	факторні та нефакторні
	за матеріально-речовою формою	грошові та натуральні
	за джерелами надходжень	оплата праці найманого персоналу, соціальні трансферти, доходи від власності, безкоштовних та пільгових послуг, від індивідуальної трудової діяльності (самозайнятості)
	за здатністю розпоряджатися	мобільні та іммобільні
	за купівельною спроможністю	номінальні та реальні
	за правовою ознакою	легальні та нелегальні
	за участю у суспільному виробництві	факторні доходи та трансфертні платежі
2 Н. М. Коцан [31, с. 138-139].	за економічним походженням	доходи, зароблені власного працею; доходи від реалізації активів, що перебувають у власності; доходи від фінансових активів; трансфертні платежі з державного бюджету та позабюджетних фондів; інші доходи.
	за економічним надходженням	оплата праці найманих працівників; змішаний дохід (прибуток); доходи від власності та трансферти
	за суспільним визначенням	тіньові і кримінальні доходи
	за рівномірністю надходжень	регулярні, періодичні, випадкові, або разові доходи
	за можливістю розпорядження	мобільні та іммобільні
3 Пітюлич М.І. Кушнір Ю.Б. [43, с.7].	за об'єктом власності	доходи від цінних паперів, грошового капіталу, інтелектуальної власності, природних ресурсів, бізнесу, майна в оренді
	за участю у суспільному виробництві	факторні доходи, трансфертні платежі
	за впливом оподаткування	доходи до оподаткування, доходи після сплати податків
	за необхідністю повернення	позики, кредити та інші
	за купівельною спроможністю	номінальні та реальні
	за використанням в аналізованому періоді	витрати та заощадження
	за формою одержання	грошові та натуральні
	за співвідношенням «зусилля: дохід»	активні (зарплата тощо), пасивні (відсотки тощо)
	за відповідністю законодавству	легальні, нелегальні
4 Н.М. Попадинець, Р.Л. Жебчук [45, с. 101]	за формою отримання	грошові та натуральні
	за джерелами формування	трудові, нетрудові, приховані
	за способом обчислення	номінальні та реальні
	за циклом життєдіяльності	до участі в праці; від участі у трудовій, підприємницькій, громадській

		діяльності; тимчасово непрацюючими; після завершення трудової діяльності.
	за системою оподаткування	загальні та наявні
	за ймовірністю отримання	постійні та випадкові
	за рівнем законності	законні та незаконні
	за періодом накопичення	поточні та сукупні
	за напрямом використання	споживання та зберігання
5 К.В. Кощенко [32, с. 81]	за джерелами формування	доходи, створенні за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел
6 І.П. Шмир [59, с. 195].	за критерієм прикладених зусиль	основні, пасивні, інші
7 А.А. Славкова [52, с. 48]		активні, пасивні і нейтральні
8 О.Ю. Сидорович, А.Ю. Чернов [51, с. 39]	за економічним надходженням	доходи від виробничої діяльності, від власності, поточні трансферти
		оплата праці членів сім'ї; доходи від підприємницької діяльності; державні пенсії, допомога, стипендії і інші соціальні трансферти; доходи від операцій з особистим майном і грошові накопичення у фінансово-кредитній сфері
9 Г.М. Юрчик [62]	за участю у суспільному виробництві	факторні доходи і трансферти
	за способом формування	первинні і вторинні доходи
10 Н.В. Гуріна [12]	за формою отримання	матеріальні, нематеріальні
	за визнанням	планові, фактичні
	за періодичністю	поточні і майбутніх періодів
11 Colin Dodds [64]	за видом отримання	зароблені, інвестиційні, пасивні
12 Команда експертів Indeed Career Guide [67]	за видом отримання	активні, пасивні, портфельні, доходи у вигляді державної допомоги
13 Michelle P. Scott [65]	з метою оподаткування	звичайний дохід, приріст капіталу та неоподатковуваний дохід.

Регламентация ПДФО за Податковим кодексом [1]

Стаття	Що регламентує
162	<p>162.1. Платниками податку є:</p> <p>162.1.1. фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;</p> <p>162.1.1.1. фізична особа - резидент, яка володіє та/або користується (орендує (суборендує), на умовах емфітевзису, постійно користується) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, у частині мінімального податкового зобов'язання;</p> <p>162.1.2. фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;</p> <p>162.1.3. податковий агент.</p>
163	<p>Об'єкт оподаткування резидента є:</p> <p>163.1.1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;</p> <p>163.1.2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);</p> <p>163.1.3. іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.</p> <p>163.2. Об'єктом оподаткування нерезидента є:</p> <p>163.2.1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;</p> <p>163.2.2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання)</p>
164	<p>164.1. Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід, з урахуванням особливостей, визначених цим розділом.</p> <p>Загальний оподатковуваний дохід - будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.</p> <p>У разі використання права на податкову знижку базою оподаткування є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального оподаткованого доходу на суми податкової знижки такого звітного року.</p> <p>Базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської або незалежної професійної діяльності, є чистий річний оподатковуваний дохід</p>
165	<p>Доходи, які не включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу</p>
166	<p>166.1. Право платника податку на податкову знижку.</p> <p>166.1.1. Платник податку має право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року;</p> <p>166.1.2. підстави для нарахування податкової знижки із зазначенням конкретних сум відображаються платником податку у річній податковій декларації, яка подається по 31 грудня включно наступного за звітним податкового року.</p> <p>166.2. Документальне підтвердження витрат, що включаються до податкової знижки.</p> <p>166.2.1. До податкової знижки включаються фактично здійснені протягом звітного податкового року платником податку витрати, підтверджені відповідними платіжними та розрахунковими документами, зокрема квитанціями, фіскальними або товарними чеками, прибутковими касовими ордерами, що ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і особу, яка</p>

	звертається за податковою знижкою (їх покупця (отримувача), а також копіями договорів за їх наявності, в яких обов'язково повинно бути відображено вартість таких товарів (робіт, послуг) і строк оплати за такі товари (роботи, послуги)
167	Ставки податку
168	Порядок нарахування, утримання та сплати податку до бюджету
169	Перерахунок податку та податкові соціальні пільги
170	Особливості нарахування (виплати) та оподаткування окремих видів доходів
171	Особи, відповідальні за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) податку до бюджету
172	Порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна, неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості, подільного об'єкта незавершеного будівництва та відступлення прав за договором купівлі-продажу неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості, щодо якого сплачено частково ціну та зареєстровано обтяження речових прав на користь покупця
173	Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна
174	Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав
175	Визначення суми процентів, сплачених платником податку за користування іпотечним житловим кредитом з метою нарахування податкової знижки
176	Забезпечення виконання податкових зобов'язань та зобов'язань з єдиного внеску
177	Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою - підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування
178	Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність
179	Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації)

Ставки ПДФО в Україні (з 29.05.2020)

Вид доходу	Ставка податку	Посилання на ПКУ (IV розділ)
Доходи, одержані, у тому числі, але не виключно у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами	18%	п.167.1
Стипендія, яка виплачується учню, студенту, ординатору, аспіранту або ад'юнкту (в сумі перевищення над сумою місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, помноженою на 1,4 та округленою до найближчих 10 грн.)	18%	п.165.1.26
Доходи, отримані фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності	18%	п.177.1
Доходи громадян, отримані від провадження незалежної професійної діяльності	18%	п.178.2
Суми надміру витрачених коштів, отриманих на відрядження або під звіт, та не повернутих у встановлений строк	18%	п.170.9
Доходи, отримані від надання майна в лізинг, оренду або суборенду	18%	п.170.1
Інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах (крім доходу від операцій, зазначених у пп. 165.1.2, 165.1.40 та 165.1.52 ПКУ)	18%	п.170.2
60 % суми одноразової страхової виплати за договором довгострокового страхування життя у разі досягнення застрахованою особою певного віку, обумовленого у такому страховому договорі, чи закінчення строку дії такого договору	18%	п.170.8.2
Викупна сума у разі дострокового розірвання страхувальником договору довгострокового страхування життя	18%	п.170.8.2
Сума коштів, з якої не було утримано податок, та яка виплачується вкладнику з його пенсійного вкладу або рахунка учасника фонду банківського управління у зв'язку з достроковим розірванням договору пенсійного вкладу, договору довірчого управління, договору недержавного пенсійного забезпечення	18%	п.170.8.2

Кошти, що надаються роботодавцем як допомога на поховання (в сумі перевищення над сумою подвійного розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, помноженою на 1,4 та округленою до найближчих 10 грн.)	18%	п.165.1.22
Частина благодійної допомоги, що підлягає оподаткуванню з урахуванням норм п.170.7 ПКУ	18%	п.170.7
Дохід за зданий брухт дорогоцінних металів (крім доходу, отриманого за брухт дорогоцінних металів, проданий НБУ)	18%	п.164.2.18
Вартість путівок (на території України) на відпочинок, оздоровлення та лікування, у т.ч. на реабілітацію інвалідів, платника податку та/або членів його сім'ї першого ступеня споріднення, які надаються його роботодавцем – платником податку на прибуток – безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) один раз на рік, (за умови, що вартість путівки або знижки не перевищує 5 розмірів мінімальної зарплати)	не оподатковується	п.165.1.35
Виграші, призи, дарунки		
Виграш чи приз (крім виграшів, призів у лотерею) на користь резидентів або нерезидентів	18%	п.167.1
Виграш, приз у лотерею	18%	п.167.1
Інші виграші та призи	18%	п.167.1
Дарунки (а також призи переможцям та призерам спортивних змагань), якщо їх вартість не перевищує 25% однієї мінімальної зарплати, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі	не оподатковується	п.165.1.39
Грошові виграші у спортивних змаганнях (крім винагород спортсменам – чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, у тому числі спортсменам-інвалідам, визначених у пп. "б" п.165.1.1 ПКУ)	18%	п.167.1
Кошти, майно, майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг, подаровані платнику податку, оподатковуються за правилами для оподаткування спадщини (див. розділ "Спадщина")	0% 5% 18%	п.174.6
Проценти		
Проценти на поточний або депозитний банківський рахунок	18%	п.167.5.1
Процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом	18%	п.167.5.1
Проценти на вклад (депозит) у кредитних спілках	18%	п.167.5.1
Плата (відсоток), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки	18%	п.167.5.1

Дохід, який виплачується компанією, що управляє активами інституту спільного інвестування	18%	п.167.5.1
Дохід за іпотечними цінними паперами (іпотечними облигаціями та сертифікатами)	18%	п.167.5.1
Дохід у вигляді відсотків (дисконту), отриманого власником облигацій від їх емітента	18%	п.167.5.1
Дохід за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та дохід, отриманий платником податку у результаті викупу (погашення) управителем сертифікатів фонду операцій з нерухомістю	18%	п.167.5.1
Проценти та дисконтні доходи, нараховані на користь фізичних осіб з будь-яких інших доходів (окрім тих, що зазначені у п.170.4.1 ПКУ)	18%	п.170.4.3
Дивіденди, роялті		
Дивіденди, нараховані у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юрособою-резидентом, за умови, що таке нарахування не змінює часток участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента, та в результаті якого збільшується статутний фонд емітента на сукупну номінальну вартість нарахованих дивідендів	не оподатковується	п.165.1.18
Дивіденди по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами – платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування)	5%	п.167.5.2
Дивіденди по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування, а також суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток	9%	п.167.5.4
Роялті	18%	п.170.3.1
Продаж нерухомості		
Дохід від продажу (обміну) не частіше одного разу протягом звітного року житлового будинку, квартири або їх частини, кімнати, садового (дачного) будинку, а також земельної ділянки або об'єкта незавершеного будівництва, та за умови перебування такого майна у власності платника податку понад 3 роки	не оподатковується	п.172.1
Дохід від продажу протягом звітного податкового року більш як одного з об'єктів нерухомості, зазначених у п. 172.1 ПКУ, а також дохід від продажу об'єкта нерухомості, не зазначеного в п.172.1	5%	п.172.2

Продаж рухомого майна		
Дохід від продажу (обміну) об'єкта рухомого майна (крім винятку, див. далі)	5%	п.173.1
Дохід від продажу (обміну) протягом звітного року одного з об'єктів рухомого майна (легкового автомобіля, мотоцикла, мопеда,) не підлягає оподаткуванню (як виняток з попереднього)	не оподатковується	п.173.2
Дохід від продажу (обміну) протягом звітного року другого об'єкту рухомого майна (легкового автомобіля, мотоцикла, мопеда), підлягає оподаткуванню	5%	п.173.2
Дохід від продажу (обміну) протягом звітного року третього (та наступних) об'єкту рухомого майна (легкового автомобіля, мотоцикла, мопеда), підлягає оподаткуванню	18%	п.173.2
Спадщина		
Вартість власності, що успадковується членами сім'ї спадкодавця першого та другого ступенів споріднення	0%	п.174.2.1
Вартість власності, зазначеної в пп. "а", "б", "г" п. 74.1 ПКУ, що успадковується особою, яка є інвалідом I групи або має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування а також вартість власності, зазначеної в пп. "а", "б" п.174.1 ПКУ, що успадковується дитиною-інвалідом	0%	п.174.2.1
Грошові заощадження, поміщені до 02.01.1992 в установи Ощадбанку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, або у державні цінні папери, та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадбанку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992–1994 років, погашення яких не відбулося	0%	п.174.2.1
Вартість будь-якого об'єкта спадщини, отриманого у спадщину спадкоємцями, що не є членами сім'ї спадкодавця першого ступеня споріднення	5%	п.174.2.2
Спадщина, отримана будь-яким спадкоємцем від спадкодавця – нерезидента, та будь-який об'єкт спадщини, що успадковується спадкоємцем – нерезидентом	18%	п.174.2.3
Доходи нерезидентів та іноземні доходи		
Доходи з джерелом їх походження в Україні, що нараховуються або виплачуються на користь нерезидентів	за ставками, визначеними для резидентів	п.170.10.1
Іноземні доходи	18%	п.170.11.1

Фінансова звітність ПрАТ «БМУ №33» за 2023 рік
Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	19.50	19.50
накопичена амортизація	1002	19.50	19.50
Незавершені капітальні інвестиції	1005	148.30	249.40
Основні засоби:	1010	4 466.00	4 411.60
первісна вартість	1011	14 938.40	15 023.70
знос	1012	10 472.40	10 612.10
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	4 614.30	4 661.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	1 048.30	462.90
у тому числі готова продукція	1103	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	661.10	160.40
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	38.10	24.10
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.20	0.20
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	811.70	76.40
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	175.40	495.80
Витрати майбутніх періодів	1170	0.30	2.70
Інші оборотні активи	1190	156.60	206.60
Усього за розділом II	1195	2 891.50	1 428.90
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	7 505.80	6 089.90

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	656.00	656.00
Додатковий капітал	1410	350.90	351.00
Резервний капітал	1415	723.20	723.20
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 538.40	3 877.00

Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	6 268.50	5 607.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	0.00	
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	700.60	9.60
розрахунками з бюджетом	1620	1.80	5.40
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	22.00	19.60
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	512.90	448.10
Усього за розділом III	1695	1 237.30	482.70
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	7 505.80	6 089.90

Звіт про фінансові результати за 2023 р.

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	18 578.10	5 372.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17 409.50	6 181.80
Інші операційні доходи	2120	847.50	1 009.40
Інші операційні витрати	2180	2 714.60	2 210.60
Інші доходи	2240	37.10	0.00
Інші витрати	2270	0.00	0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	19 462.70	6 381.40
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	20 124.10	8 392.40
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	-661.40	-2 011.00
Податок на прибуток	2300	0.00	0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2330	-661.40	-2 011.00

Динаміка надходжень до Зведеного бюджету України у 2019-2023 р.р., млрд..грн. [38]

Показники	2019	2020	Відхилення		2021	2022	Відхилення		2022	2023	Відхилення	
			абс.	темп приросту, %			абс.	Темп приросту, %			абс.	Темп приросту, %
Доходи	1289,8	1376,7	86,9	6,74	1662,2	2196,3	534,1	32,13	2196,3	3104,3	908,00	41,34
Податки	1070,5	1136,7	66,2	6,18	1454,4	1344,1	-110,3	-7,58	1344,1	1639,1	295,00	21,95
ПДФО в тому числі	276,0	295,6	19,6	7,10	349,1	421,7	72,6	20,80	421,7	496,7	75,00	17,79
що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	184,03	187,14	3,11	1,69	225,45	214,67	-10,78	-4,78	214,67	245,4	30,73	14,31
осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями	17,65	14,44	-3,21	-18,19	15,66	102,5	86,84	554,53	102,5	124,8	22,30	21,76
, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	10,80	14,60	3,8	35,19	19,36	11,86	-7,5	-38,74	11,86	13,03	1,17	9,87
за результатами річного декларування	6,18	5,45	-0,73	-11,81	6,51	5,48	-1,03	-15,82	5,48	6,56	1,08	19,71
із доходу у вигляді процентів	10,91	13,65	2,74	25,11	9,45	6,76	-2,69	-28,47	6,76	8,12	1,36	20,12
Військовий збір	47,37	60,31	12,94	27,32	72,60	80,6	8	11,02	80,6	98,9	18,30	22,70

Додаток Ж

Структура надходжень до Зведеного бюджету України у 2018-2022 р.р., % [38]

Показники	2019	2020	Відхилення		2021	2022	Відхилення		2022	2023	Відхилення	
			абс.	темп приросту, %			абс.	Темп приросту, %			абс.	Темп приросту, %
Доходи	100,00	100,00			100,00	100,00			100,00	100,00		
Податки	83,00	82,57	66,2	6,18	87,50	61,20	-110,3	-7,58	61,20	52,80	-8,40	-13,73
ПДФО в тому числі	21,40	21,47	19,6	7,10	21,00	19,20	72,6	20,80	19,20	16,00	-3,20	-16,67
що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	14,27	13,59	-0,68	-4,77	13,56	9,77	-3,79	-27,95	9,77	7,91	-1,86	-19,04
осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями	1,37	1,05	-0,32	-23,36	0,94	4,67	3,73	396,81	4,67	4,02	-0,65	-13,92
, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	0,84	1,06	0,22	26,19	1,16	0,54	-0,62	-53,45	0,54	0,42	-0,12	-22,22
за результатами річного декларування	0,48	0,40	-0,08	-16,67	0,39	0,25	-0,14	-35,90	0,25	0,21	-0,04	-16,00
із доходу у вигляді процентів	0,85	0,99	0,14	16,47	0,57	0,31	-0,26	-45,61	0,31	0,26	-0,05	-16,13
Військовий збір	3,67	4,38	0,71	19,35	4,37	3,67	-0,7	-16,02	3,67	3,19	-0,48	-13,08

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ
СТАРОПОЛЬСЬКА ВИЩА ШКОЛА В КЕЛЬЦЕ
ІНСТИТУТ ТУРИЗМУ, ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОЛИНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКСПЕРТНО-
КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПЕРСПЕКТИВИ ВОЛИНІ»
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР**

2 листопада 2024 року, м. Луцьк

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ**

Тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених та здобувачів освіти

**MODERN ISSUES AND PROSPECTS OF ACCOUNTING,
ANALYSIS AND CONTROL IN CONDITION OF ECONOMIC
GLOBALIZATION**

Abstracts of reports of the XVI International scientific and practical
conference of young scientists and education seekers

Випуск 18

Відділ іміджу та промоцій
Луцького національного технічного університету

Луцьк – 2024

	підприємства	
34	Грень М.А. Удосконалення теорії обліку	100
35	Гриценюк Т.І. Сучасний стан податкової безпеки України	103
36	Грищук О.В. Спрощена система оподаткування: міжнародний досвід	106
37	Грудініна Д.В. Цифрові рішення для бухгалтерського обліку під час економічної відбудови України	109
38	Гуріна Є.О. Організація бухгалтерського обліку та аудиту: інструменти ефективного управління підприємством	112
39	Денисюк М.О. Результати дослідження моделі у формі парної лінійної регресії, яка описує зв'язок між кількістю зайнятих працівників і фінансовими результатами до оподаткування на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства Волинської області	115
40	Дешко А.М. Адаптивне управління та конструктивізм	118
41	Довгун С.А. Цифровізація соціальної роботи	120
42	Дорошенко В.О. Роль оподаткування доходів фізичних осіб у забезпеченні економічного розвитку та соціальної рівноваги	122
43	Дорошенко Н.С. Економетричне моделювання у вивченні зв'язку між необоротними активами і обсягом реалізованої продукції (товарів робіт послуг) на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності Волинської області	125
44	Дубінчин Н.В. Результати дослідження економетричної моделі, яка описує зв'язок між обсягом реалізації продукції і чистим прибутком на підприємствах торгівлі Волинської області	129
45	Захарчук І.А. Зміна бухгалтерської професії під впливом інноваційних технологій	132
46	Зможна К.І. Роль аналізу даних в прийнятті управлінських рішень	134
47	Іваницька Т.М. Організація і ведення бухгалтерського обліку у готелях та ресторанах	136
48	Кесарелі А.М. Особливості галузевого розвитку підприємств оптової торгівлі сільськогосподарською технікою	138

Література

1. Воронкова В.Г. Становлення інформаційного суспільства як Цивілізаційної парадигми розвитку сучасної України за доби глобалізації. *Теоретико-методологічні та праксеологічні виміри*. Запоріжжя : ЗДА, 2017. 268 с.
2. Грінгард С. Інтернет речей. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 175 с.
3. Євченко Д. М. Публічне управління територіальним розвитком громад в умовах цифрового суспільства у соціальній сфері. *Дніпровський Науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 15-18.

УДК 336.221.2:339.9

Дорошенко В.О., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: **Бірюк О.Г.**, к.е.н., доцент
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РІВНОВАГИ

Доходи фізичних осіб є одним з ключових економічних показників, які відображають фінансовий стан населення та загальний рівень добробуту в державі. Важливу роль у їх розподілі та використанні відіграє система оподаткування, яка не лише формує частину доходів державного бюджету, а й є ефективним механізмом регулювання соціальної нерівності та стимулювання економічної активності.

Доходи фізичних осіб формуються внаслідок різноманітних видів економічної діяльності, включаючи трудові доходи (заробітна плата), доходи від підприємницької діяльності, інвестиційні надходження (дивіденди, відсотки), а також соціальні трансферти та інші форми грошових надходжень. Ці доходи виступають основою для задоволення споживчих потреб, забезпечення добробуту та накопичення заощаджень.

Система оподаткування суттєво впливає на рівень і розподіл доходів, визначаючи частку доходу, яку фізичні особи зобов'язані сплачувати до державного бюджету. Оподаткування доходів фізичних осіб виступає одним із найважливіших інструментів державної економічної політики, оскільки воно не лише забезпечує наповненість бюджету, але й виконує ряд соціальних та економічних функцій. Цей механізм є основою для досягнення збалансованого економічного

зростання та соціальної справедливості.

По-перше, формування державного бюджету є ключовою функцією оподаткування доходів фізичних осіб. Податки на доходи складають одну з основних статей бюджетних надходжень, які забезпечують фінансування важливих суспільних потреб, зокрема, в сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та розвитку інфраструктури. Відсутність належного рівня податкових надходжень негативно позначається на здатності держави виконувати свої функції, що, у свою чергу, впливає на загальний рівень добробуту населення.

По-друге, оподаткування доходів фізичних осіб виконує важливу функцію перерозподілу доходів. Прогресивна податкова система, в якій ставки податку зростають зі збільшенням доходу, дозволяє знижувати рівень соціальної нерівності. Завдяки такому підходу фінансові ресурси перерозподіляються від заможних верств населення до менш забезпечених, що сприяє соціальній стабільності та підвищенню рівня життя для значної частини населення. Цей процес є особливо актуальним у контексті боротьби з бідністю та економічною маргіналізацією.

По-третє, стимулювання економічної активності є ще однією важливою функцією оподаткування. За допомогою податкових інструментів, таких як податкові пільги, держава може впливати на поведінку економічних агентів, стимулюючи їх до інвестування, створення нових робочих місць або розвитку підприємництва. Зниження податкового навантаження на окремі категорії платників податків може сприяти розвитку стратегічних галузей економіки та підвищенню загальної конкурентоспроможності країни.

Оподаткування доходів фізичних осіб також забезпечує контроль за джерелами доходів та сприяє підвищенню прозорості економічних процесів. Налагоджена система оподаткування дозволяє державі боротися з тіньовою економікою та ухиленням від сплати податків, що не лише збільшує обсяг бюджетних надходжень, але й підвищує довіру громадян до державних інституцій.

В Україні основним податком на доходи фізичних осіб є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) за ставкою 18% [1]. Система оподаткування в Україні є пропорційною, що означає, що всі фізичні особи сплачують однаковий відсоток від своїх доходів незалежно від їхнього рівня. Це відрізняє її від прогресивних систем оподаткування, які забезпечують більш ефективну боротьбу з нерівністю доходів.

Система оподаткування формує чисті доходи фізичних осіб після сплати податків, безпосередньо впливаючи на їхню купівельну спроможність. Це, в свою чергу, відображається на загальному економічному стані в країні, зокрема на споживчому попиті та інвестиційній активності.

Важливим є аналіз таких аспектів, як прогресивність або пропорційність податків, податкове навантаження на різні верстви населення та вплив податкових стимулів на підприємницьку діяльність. Оцінка цих факторів дозволяє зрозуміти, яким чином податкові стимули можуть активізувати підприємницьку діяльність і, як наслідок, сприяти загальному економічному розвитку.

Прогресивність або пропорційність податкової системи є основними принципами, які визначають розподіл доходів після сплати податків. Прогресивна система, де ставки податку зростають із підвищенням доходів, сприяє більш рівномірному розподілу багатства та зменшує соціальну нерівність. Проте вона може знижувати стимули для отримання вищих доходів і інвестування, оскільки заможні платники податків стикаються з більшим податковим навантаженням. Пропорційна система, в якій всі платники сплачують однаковий відсоток, є більш нейтральною щодо стимулів для заробітку, але менш ефективною в перерозподілі доходів.

Актуальним є також питання податкового навантаження на низькооплачувані верстви населення. Надмірне податкове навантаження на осіб з низькими доходами може поглиблювати нерівність і знижувати їхню купівельну спроможність, що є особливо критичним в умовах високої інфляції та економічної нестабільності. Тому важливим є розробка податкових механізмів, таких як податкові пільги або звільнення від сплати податків для певних категорій громадян, які дозволяють знизити тиск на найбільш вразливі верстви населення.

Стимулювання інвестицій і підприємництва через податкові пільги є дієвим інструментом для підтримки економічного зростання. Надання податкових пільг підприємцям і інвесторам сприяє розвитку бізнесу, створенню нових робочих місць і підвищенню інвестиційної активності. Однак це також може зменшувати податкові надходження до бюджету, що вимагає зваженого підходу до вибору обсягів і напрямів пільг, аби не послабити фіскальну спроможність держави.

Отже, система оподаткування, її структура та механізми повинні

бути збалансованими з точки зору стимулювання економічної активності, забезпечення соціальної справедливості та підтримки належного рівня бюджетних надходжень. Оподаткування доходів фізичних осіб є багатофункціональним механізмом, що впливає на всі основні аспекти економічного розвитку, від бюджетної стабільності до стимулювання економічної активності та забезпечення соціальної справедливості. Логічна взаємозалежність цих функцій підкреслює необхідність комплексного підходу до податкової політики, який враховує як економічні, так і соціальні потреби суспільства.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. Дата оновлення: 18.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 20.10.2024).

УДК 519.86

Дорошенко Н.С., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ У ВИВЧЕННІ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ І ОБСЯГОМ РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ (ТОВАРІВ РОБІТ ПОСЛУГ) НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТУ, СКЛАДСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ПОШТОВОЇ ТА КУР'ЄРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Підприємства, що працюють у сферах транспорту, складського господарства та поштово-кур'єрської діяльності, відіграють ключову роль в економічній інфраструктурі будь-якої країни. Вони забезпечують ефективний рух товарів, інформації та людей, сприяючи розвитку торгівлі, послуг і зв'язку. Ці галузі взаємопов'язані, створюючи надійну логістичну систему, яка дозволяє підтримувати безперебійне функціонування бізнесу та задовольняти потреби споживачів у швидкій та зручній доставці.

У нашому дослідженні фактором є вартість необоротних активів, оскільки вони представляють ресурси підприємства, які використовуються протягом тривалого часу. Відповідно, показником моделі виступає обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг),